

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE COĞRAFYA
KAZANIMLARININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİNDE
ÖĞRETMENLERİN TERCİH ETTİĞİ YÖNTEMLER
(Methods Preferred by Teachers' in Obtaining the Geographic
Acquisition in Social Sciences Lesson)**

Ersin TOPÇU

Dr. Öğretmen, MEB. ertopcu@gmail.com

ÖZET

Bu araştırmada, Sosyal Bilgiler dersi coğrafya kazanımlarının gerçekleştirilmesinde öğretmenlerin tercih ettiği yöntemler ve bu yöntemleri tercih gerekçelerinin neler olduğunu ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Nitel araştırma deseninde gerçekleştirilen bu çalışmada katılımcılar Sosyal Bilgiler öğretmenleri arasından belirlenmiştir. Araştırma verileri toplam 12 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Bu formun geliştirilmesinde ve forma son halinin verilmesinde uzman görüşünden faydalanılmıştır. Araştırma katılımcıları, 2012-2013 eğitim öğretim yılında Manisa il merkezindeki toplam 12 ortaokulda görev yapan öğretmenler arasından seçilmiştir. Bu çerçevede araştırmaya 16'sı alt, 8'i orta ve 6'side üst sosyo-ekonomik gruba dahil öğrencilerin bulunduğu okullardan olmak üzere toplam 30 Sosyal Bilgiler öğretmeni dahil edilmiştir. Elde edilen veriler, okulların sosyo-ekonomik durumu ve öğretmenlerin mezun oldukları bölüm değişkenlerine göre karşılaştırılmıştır. Genel olarak mezun olunan bölüm ve okulun sosyo-ekonomik seviye değişkenlerinin, Sosyal Bilgiler dersi coğrafya konuları işlenirken uygulanan yöntemlerin seçiminde etkili olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler öğretmenleri, sosyal bilgiler dersi, coğrafya, yöntem

ABSTRACT

This study is aimed to reveal social studies teachers' method applied in Social Studies course and their reasons for choosing these methods for realization of geographic gains. In this qualitative research pattern study, the participants were selected among the teachers of social studies. The research data consists of a total of 12 questions were obtained by semi-structured interview form. For the development and delivery of the final version of the form expert opinion was utilized. The participants were selected among the working teachers at a total of 12 secondary school in center of Manisa at the academic year 2012-2013. In this context, research was made with a total of 30

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE COĞRAFYA KAZANIMLARININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİNDE
ÖĞRETMENLERİN TERCİH ETTİĞİ YÖNTEMLER**

Social Studies teachers; including 16 of them where the students were from lower socio-economic groups, eight were medium and 6 in the upper socio-economic groups of the study, 8 medium and 6, including the upper socio-economic group. The obtained data are compared based on socio-economic status of schools and teachers' the graduation field variables. In general, the graduation field and socio-economic status of school variables are found to impact on the selection of the methods applied for geography subjects in Social Studies course.

Keywords: *Social studies teachers, social studies lesson, geography, method*

1.GİRİŞ

Safran(1993, s.2)'a göre, sosyal bilimlerin değişimi ve sürekliliği inceliyor olması, bireyi toplumsallaştırma amacı güden eğitimde sosyal bilimlerin etkin bir yer kazanmasına yol açmış, eğitimin, hem bir sosyal bilim dalı, hem de sosyal bilimlerin uygulama alanı durumuna gelmesi ise “Sosyal Bilgiler” kavramını meydana getirmiştir. Sosyal Bilgiler, bütün çeşitliliğiyle yeryüzüne bağlı olayları tanıtan, bunların oluş sebeplerini açıklayan, vatandaşlık hak ve ödevlerinin, sorumluluklarının neler olduğunu belirten, kısaca insan ve onun sosyal/fiziki çevresiyle geçmişte, günümüzde ve gelecekteki etkileşimini ortaya koyan bilgilerdir(Oruç, Ulusoy, 2008, s.123). Bu anlam doğrultusunda sosyal bilgiler dersi, tarih, coğrafya ve vatandaşlık olmak üzere 3 disiplini bir arada sunmaktadır. Bunlar içerisinde çalışmamızın asıl konusunu teşkil eden coğrafya, Şahin (1998, s.27)'in ifadesiyle, “*insanın içinde yaşadığı çevrenin doğal özelliklerini, insan-doğal çevre etkileşimini ve bu etkileşim sonucu insanın ortaya koyduğu beşeri ve ekonomik etkinlikleri kendi prensipleri çerçevesinde inceleyerek sonuçlarını açıklayan bir bilim dalıdır*”.

Uygulanmakta olan coğrafya öğretim programı incelediğinde; yapılandırmacı, öğrenme ve etkinlik merkezli, becerilere ağırlık veren, alternatif ölçme ve değerlendirmeleri içeren, ana ve ara disiplinlerle işbirliğini kuvvetlendiren, bütüncül/tematik bakış açılarını yansıtan bir yaklaşım görülmektedir (Demiralp, 2007, s.376). Bu bağlamda coğrafya öğretiminin amaçları; belirli bir coğrafi mekan üzerinde coğrafi unsur, olay veya faaliyetlerin coğrafi dağılımlarının sebep ve sonuçlarını inceleme ve sentez etme, coğrafi düşünme yeteneği kazanarak coğrafi

sorunlara bilimsel yaklaşabilme ve analiz etme, coğrafi kaynaklardan yeterince yararlanarak harita, projeksiyon, şekil vb. kullanma bilincini geliştirerek coğrafi bilgilerin daha kalıcı olması için öğretim anlayışını geliştirmek, olarak özetlenebilir. Kısaca coğrafya konularının amacı, öğrencilere doğal ve ekonomik çevrelerini tanıtmak ve onlara çevreleri ile sağlıklı bir uyum kurma düşüncesi ve gücü kazandırmaktır (akt. Turan, 2002, s.67). Öğrencilerden beklenen bu değişimlerin meydana gelmesi amacıyla hazırlanan yapılandırmacı programa uygun ders kitaplarının anlamı ve işlevi geçmiştekilere kıyasla büyük oranda değişmiştir. Çünkü program, öğrenci merkezli yaklaşımları temel almakta, öğrencileri soru sormaya, araştırma ve planlama yapmaya özendirilmekte, onların bilgiyi anlamlandırarak yapılandırmalarını ve yorumlamalarını istemektedir (Buğdaycı, Bildirici, 2009, s.2). Bu açıdan bakıldığında, bu amaçların gerçekleştirilmesi için öğretmenin, öğretim etkinliklerini, tüm sınıfta gruplara ve bireylere yönelik olarak dengeli bir şekilde dağıtması gerekir (Özden, 2003, s.17). Bu dağıtımda da tercih edilen yöntem oldukça önemlidir.

Yöntem, *“bir sorunu çözmek, bir deneyi sonuçlandırmak, bir konuyu öğrenmek ya da öğretmek gibi amaçlara ulaşmak için bilinçli olarak seçilen ve izlenen düzenli yol”* olarak tanımlanmaktadır. Bazı durumlarda “yöntem” ve “teknik” sözcükleri birbirlerinin yerlerine kullanılmalarına rağmen “teknik” sözcüğü, “yöntem” sözcüğüne göre daha dar kapsamlıdır (Sözer, 2003). Yöntemler, hedeflenen amaca ulaşılabilmesi açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Öğretmenlikte sadece bilmek değil, bildiğini öğrenciye aktarabilmek, öğretebilmek de önemlidir. Öğretmenlerin, sahip olduklarını, gelişigüzel, düzensiz bir yığın şeklinde öğrenciye aktarmaya çalışmaları durumunda bilgi, adeta öğrenci için sıkıcı ve kaldırılamayacak bir yük haline gelebilir ve akademik hedeflere ulaşmak ya zorlaşır ya da imkânsız hale gelebilir. Çünkü bilmek, öğretebilmenin garantisi değildir. Bu nedenle sahip olunanları etkileyici ve kalıcı olarak öğrenciye aktarabilmek için öğretme sanatının zamana, daha doğrusu zamanın çocuğuna uygun hale getirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle öğretmen, konunun, daha akıcı, kalıcı ve katılımcı hale gelmesi için farklı yöntem ve tekniklerden faydalanmaktadır. Bunlar arasında anlatım, soru-cevap, problem çözme, tartışma, gezi gözlem, gösterip yaptırma, iş&deney gibi yöntemler söz konusudur (Açıkgöz, 2003; Çelikkaya&Kuş, 2009; Ergün, 1997;

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE COĞRAFYA KAZANIMLARININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİNDE
ÖĞRETMENLERİN TERCİH ETTİĞİ YÖNTEMLER**

Akbulut, 2004). Pek çok araştırmacı mesleğinin bilincinde olan öğretmenlere şöyle seslenmektedir: “Koşullarınız, sınıfınızda anlatım yönteminden başka yöntem uygulamanıza el vermeyebilir. O durumda bile kürsünüzün altına koyacağınız bir teyp ya da sınıfınıza davet edeceğiniz bir meslektaşınızın gözlemlerinden yararlanarak uygulama biçimlerinizi geliştirebilirsiniz” (Küçükahmet, 2000, s.68). Kısacası aynı anda farklı yöntemlerin kullanılması, öğreten ve öğrenen için ideal bir durumdur. Böyle durumlarda öğretmen, yöntem tercihini yaparken bazı kriterleri dikkate alır. Bir öğretim yönteminin seçimini etkileyen faktörler şunlardır:

Dersin muhtevası: Dersin içindeki konuların yapısı, çoğu kez öğretim yönteminin en önemli belirleyicisidir.

Öğrencinin özellikleri: Öğrencilerin yaş, cinsiyet, yetenek ve ilgileri, motivasyonları, ailelerin sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri, öğrencilerin içinde yetiştikleri çevre v.s. yöntem seçiminde etkili olabilir.

Öğretmenin özellikleri: Ders yöntemini öğretmen seçtiği için, bu seçimde onun özelliklerinin de etkili olacağı son derece açıktır. Öğretmenin yaşı, cinsiyeti, mezun olduğu okul, kıdemi, o günkü motivasyonu ve psikolojik durumu da öğretim yöntemi seçimini etkilemektedir(1).

Yöntem seçimini etkileyen bu faktörlere ilave olarak, öğrenme ve öğretme ortamlarında istenilen amaçlara ulaşabilmek başka bir deyişle kazanımları mümkün olabilecek en yüksek seviyede gerçekleştirmek için yöntem ya da yöntemlerin uygulanmasına ilişkin bazı ilkelerde mevcuttur. Hayata geçirildiği zaman öğrenmenin niteliğini olumlu yönde etkileyecek bu ilkeleri ise şöyle sıralayabiliriz:

1. Her çeşit öğrenmeyi, her alan (bilişsel, duyuşsal, devinişsel) ve basamaktaki davranışları gerçekleştirecek tek bir yöntem yoktur. Her yöntemin üstünlükleri olduğu gibi yetersizlikleri de vardır. Dolayısıyla bir yöntemin eksik yönleri diğer yöntemin üstün yanlarıyla dengelenmelidir.

2. Çocukların hazır bulunurlukları farklı olabileceği için kullanılan yöntemlerin çeşitlendirilmesi gerekir.

3.Yöntem amaç değil, araçtır. Yöntemler amaç haline getirilmemelidir.

4.Öğretmen, öğretim yöntemlerini iyi bilmeli ve onları nerede nasıl kullanacağını kısaca uygulama becerisini kazanmalıdır (Nas, 2003,s.147,148).

Konunun öğrenilmesinde başlı başına önem arz eden yöntemlerin öğretmenler tarafından yukarıdaki ilkeler dikkate alınarak verimli bir şekilde kullanılması öğrencilerin en özeldede akademik anlamda başarılı olmalarına ciddi oranda katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda araştırmanın genel amacı, sosyal bilgiler dersi coğrafya konuları işlenirken öğretmenlerin uyguladıkları yöntemlerin neler olduğunu ve bu yöntemleri tercih nedenlerini ortaya koymaktır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

1. Sosyal Bilgiler dersi coğrafya konuları işlenirken, tercih edilen yöntemler nelerdir?
2. Sosyal Bilgiler dersi coğrafya konuları işlenirken, tercih edilen yöntemler ne kadar etkilidir?
3. Sosyal Bilgiler dersi coğrafya konuları işlenirken, en uygun yöntemler hangileridir?
4. Sosyal Bilgiler dersi coğrafya konuları işlenirken, yöntem seçimin de etkili olan faktörler nelerdir?

2.YÖNTEM

2.1.Araştırma modeli

Ortaokul seviyesinde sosyal bilgiler dersi içerisinde verilen coğrafya kazanımlarının gerçekleştirilmesinde öğretmenlerin tercih ettiği yöntemlerin neler olduğu ve bunların seçiminde etkili olan faktörleri ortaya çıkarmayı amaçlayan bu araştırma, tarama modelinde yapılan bir çalışmadır. Karasar (2007, s.77)'a göre, tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Ayrıca araştırma nitel araştırma modeline uygun olarak desenlenmiştir.

2.2.Evren ve Örneklem

*SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE COĞRAFYA KAZANIMLARININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİNDE
ÖĞRETMENLERİN TERCİH ETTİĞİ YÖNTEMLER*

Araştırmaya, Manisa il merkezinde bulunan ortaokullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin tamamı dahil edilmiştir. Bu kapsamda Manisa il merkezindeki 12 ortaokulda görev yapan toplam 30 sosyal bilgiler öğretmeni araştırmanın katılımcıları olarak belirlenmiştir. Katılımcıların 12'si bayan, 18'i erkek ve tamamı lisans mezunudur. Tarih/Coğrafya bölümü mezunu toplam 4, Tarih/Coğrafya öğretmenliği mezunu 3'ü bayan toplam 11 ve sosyal bilgiler öğretmenliği mezunu 9'u bayan toplam 15 öğretmen vardır. Toplam 18 erkek öğretmenin 5'i üst, 4'ü orta ve 9'u da alt sosyo ekonomik gruba dahil okullarda görev yapmaktadır. Yine toplam 12 bayan öğretmenin 3'ü üst, 2'si orta ve 7'si de alt sosyo ekonomik gruba dahil okullarda görev yapmaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri, nitel araştırma tekniklerine uygun olarak geliştirilmiş, geçerliliği güvenilirliği sağlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Bu form marifetiyle, katılımcıların konu hakkında daha ayrıntılı cevaplar vermesini sağlayarak derinlemesine analizlerin yapılmasına imkân verecek verilerin elde edilmesi amaçlanmıştır. Çünkü nitel araştırma tekniklerine uygun olarak geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formları bu tür değerlendirmelere zemin hazırlayacak verilerin elde edilmesine olanak sağlamaktadır (Yıldırım, Şimşek, 2005, s.131).

İşlem Yolu

Uygulama süreci boyunca aşağıda özetlenen işlem yolunu izlenmiştir.

1.Adım: Uzman görüşlerinden faydalanılarak hazırlanmış formun ilk uygulamasını yapmak amacıyla, Manisa il merkezindeki 5 ortaokul seçilmiştir. Bu okuldaki Sosyal Bilgiler dersi öğretmenleriyle iletişime geçilmiş ve onlarla çalışmanın geçerliliğini kuvvetlendirmek adına 2 defa deneme uygulaması yapılmıştır.

2.Adım: İlk uygulamadan sonra öğretmenlerden alınan dönütler doğrultusunda sorularda kısmi değişiklikler yapılmıştır. Bu şekilde forma son şekli verilmiş, form, çalışma grubu olarak seçilen il merkezindeki 12 ortaokulda görev yapan toplam 30 sosyal bilgiler öğretmenine uygulanmıştır.

3.Adım: Daha sonra öğretmenlere uygulanan formlar aracılığıyla veriler toplanmıştır.

4.Adım: Toplanan veriler araştırmamızın amaçları doğrultusunda nitel analiz yöntemleriyle analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

2.4.Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırma sonucu elde edilen veriler, betimsel analiz yöntemi ile incelenerek neden sonuç ilişkisi içerisinde ortaya konmuştur. Bu kapsamda öncelikli olarak tüm veriler hiçbir kodlamaya tabi tutulmadan incelenmiş, sonra kodlama işlemi gerçekleştirilmiştir. Daha sonra kodlar arasındaki ilişkiye dikkat edilerek kategorilere ve bu kategorilerden de temalara ulaşılmıştır. Bu işlem yapılırken, katılımcılar K1-K30 olarak kodlanmıştır. Ayrıca boyutların oluşturulmasına neden olan katılımcı görüşleri doğrudan alıntılanarak geçerlilik sağlanmaya çalışılmıştır (Patton, 1987, s.148).

3.BULGULAR

Görüşme formunun kişisel bilgiler kısmına verilen cevaplar değerlendirildiğinde, tüm öğretmenlerin lisans mezunu oldukları görülmektedir. Bu bağlamda öğretmenlerin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik durumu ve mezun olunan bölüm değişkenlerine göre değerlendirmeler yapılmıştır. Elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

3.1.Katılımcıların Yöntemlere İlişkin Yeterlilik Algısına İlişkin Bulgular

Tarih/Coğrafya bölümü mezunu öğretmenlerin, öğretim yöntemlerine dair yeterlilik algılarına yönelik bulgular tablo 1’de verilmiştir.

<i>Tablo 1.Tarih/Coğrafya Bölümü Mezunu Öğretmenlerin, Yöntemlere İlişkin Yeterlilik Algılarına Yönelik Bulgular</i>	
Üst sosyo-ekonomik seviye	K1: Evet, yeterince bilgi sahibiyim. Görev sürem içerisinde uygulamalarımla ve seminerlerle kendimi geliştirdim.
Orta sosyo-ekonomik seviye	K2: Evet, yeterince bilgi sahibiyim.
Alt sosyo-ekonomik seviye	K3: Evet, bilgi sahibiyim. İlgili seminerleri, yayınları, kaynakları inceleme şansım oldu. K4: Evet, lisans sonrası Gazi formasyon, işe başlayınca, seminerler.

Tablo 1 incelendiğinde tüm seviye okullarda görev yapan Tarih/Coğrafya bölümü mezunu öğretmenlerin öğretim yöntemleri

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE COĞRAFYA KAZANIMLARININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİNDE
ÖĞRETMENLERİN TERCİH ETTİĞİ YÖNTEMLER**

hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunu söyleyebiliriz. Öğretmenlerin yöntemler hakkında sahip oldukları bilginin temelinde, lisans eğitimleri sonrasında alınan formasyon eğitimi, göreve başladıktan sonra aldıkları hizmet içi eğitim ve seminerler yattığı görülmektedir.

Tablo 2.Tarih/Coğrafya Öğretmenliği Mezunu Öğretmenlerin, Yöntemlere İlişkin Yeterlilik Algılarına Yönelik Bulgular	
Üst sosyo-ekonomik seviye	K5: Evet.Bu konuda hizmet içi seminer aldık. K6: Evet.Bizlere verilen seminerler, konferanslar sayesinde bilgiye sahip olduk. Artı olarak kendi araştırmalarımız ve internet vb. sayesinde. K7: Evet.Bu konuda hizmet içi seminer aldık. K8: Evet. Bu konu ile ilgili kitaplar okudum. Ayrıca sınıfta yaşadıklarım da bana öğretici oldu.
Orta sosyo-ekonomik seviye	K9: Evet.Hizmet içi eğitim ve seminerlerle bilgi sahibi oldum. K10: Evet.Uzun yıllardır pratiğini yapıyorum. Bu duruma hangi konuyu hangi yöntemler anlatacağımı, nasıl daha faydalı olacağım konusunda yeterli bilgiye sahip olmamı sağladı. K11: Evet. Verilen seminerler, çalışmalar sayesinde yeterli bilgi sahibi olunmuştur. Ancak bazı yöntemleri çok fazla uygulamak mümkün değildir.
Alt sosyo-ekonomik seviye	K12: Evet, çeşitli kurslar, seminerler, uzaktan eğitimler. K13: Evet, araştırarak seminer konferanslar vb yollarla kendimi geliştirmeye çalışırım. K14: Evet. Aldığımız hizmet içi eğitim ve seminerler ile bilgilendirildik. Kendi araştırmalarımız ile öğrenmeye çalıştık. K15: Evet. Kişisel gayret.

Tarih/Coğrafya öğretmenliği mezunu öğretmenlerin, öğretim yöntemlerine dair yeterlilik algılarına yönelik bulgular tablo 2’de verilmiştir.

Verilen cevaplar incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenliği mezunu öğretmenlerin tamamının öğretim yöntemleri konusunda bilgi sahibi olduğunu ve bu bilgilerinin temelinde de lisans eğitimlerinin yattığını görmekteyiz. Bu soruya tüm katılımcıların tamamının evet cevabı vermesi yöntemler konusunda tüm öğretmenlerin yeterli bilgiye sahip olduklarını göstermektedir.

Tüm seviye okullarda görev yapan Tarih/Coğrafya öğretmenliği mezunu toplam 11 öğretmenin tamamı bu soruya “Evet” cevabı vermiştir. Verilen cevaplar incelendiğinde öğretmenlerin yöntem

konusundaki bu bilgilerinin temelinde, aldıkları seminerler, yılların verdiği tecrübeler ve şahsi çabaların yattığı görülmektedir.

<i>Tablo 3.Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Mezunu Öğretmenlerin, Yöntemlere İlişkin Yeterlilik Algularına Yönelik Bulgular</i>	
Üst sosyo-ekonomik seviye	K16: Evet. Eğitim fakültesinde bu konuda ders aldık. Zamanla yeri geldikçe verimli olmak için yöntemler hakkında bilgi edindik. Hizmet içi eğitimlerle bu alandaki bilgilerimizi taze tutmaya çalıştık. K17: Evet. Üniversitelerin bu konuda yeterli olduğunu düşünüyorum. K18: Evet, üniversitedeki eğitim hocalarımız sayesinde
Orta sosyo-ekonomik seviye	K19: Evet. Çünkü bununla üniversite eğitimi aldım. Ayrıca gerekli seminerler veriliyor. K20: Evet. 4 yıllık lisans eğitimimde yeterli bilginin verildiğine inanıyorum.
Alt sosyo-ekonomik seviye	K21: Evet. Eğitim fakültesinde eğitim dersleri yoğun bir şekilde verildi.Dolayısıyla uygulamamız gereken yöntemler hakkında fazlasıyla bilgi sahibi olduk. K22: Evet, üniversitedeki eğitim hocalarımız sayesinde. K23: Evet. Eğitim fakültesinde bunun formasyonunu aldıktan sonra bu konuda çıkan birçok kaynağı da takip ettim. Çocuklarla yaptığımız çalışmalarla da bu yöntemleri destekledim. K24: Evet.Sahibim. Aldığım eğitim sayesinde güncel bilgileri gelişmeleri takip ediyorum. K25: Evet, çünkü üniversitede yeterli eğitimi aldım. K26: Evet. Mezun olduğum yıl itibariyle mevcut olan öğretim yöntem ve teknikleri hakkındaki genel bilgilere sahibim. Daha sonra süreçte hizmet içi eğitimle katılarak yeni öğretim yöntemleri hakkında bilgi sahibi olmaya çalıştım K27: Evet. Çünkü üniversitede gördüğüm konular ve öğretmenlik hayatımdaki tecrübeler ve yüksek lisans yapıyor olmam kendimi bu konuda yeterli hissetmemi sağlıyor. K28: Evet.Eğitim fakültesinde öğretim yöntemleri hakkında bilgilendirildim, göreve başlar başladıktan sonrada aldığımız seminerlerle yeni gelişmeleri takip ettim. Ayrıca internet ile istediğiniz bilgilere ulaşmak mümkün. K29: Evet.Eğitim fakültesi mezunuyum. KPSS dönemi eğitim derslerine gereken önemi verdim. K30: Evet. Burada önemli olan öğretim yöntemlerini bilmekten ziyade bunları kullanıp kullanmadığımızdır. Sonuç olarak üniversitede yeterli eğitimi aldığıma inanıyorum.

Sosyal Bilgiler öğretmenliği mezunu öğretmenlerin, öğretim yöntemlerine dair yeterlilik algularına yönelik bulgular tablo 3'te verilmiştir.

3.2.Tercih Edilen Yöntemlere İlişkin Bulgular

Tarih/Coğrafya bölümü mezunu öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi coğrafya konularını işlerken en sık uyguladıkları yöntemin ne olduğuna ilişkin bulgular tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Tarih/Coğrafya Bölümü Mezunu Öğretmenlerin, Tercih Ettikleri Yöntemlere İlişkin Bulgular	
Üst sosyo-ekonomik seviye	K1: Anlatım
Orta sosyo-ekonomik seviye	K2: Anlatım
Alt sosyo-ekonomik seviye	K3: Anlatım, K4: Anlatım

Bu soruya verilen cevaplar dikkatle incelendiğinde, tüm seviye okullarda görev yapan Tarih/Coğrafya mezunu öğretmenlerin, coğrafya konularını işlerken en sık uyguladıkları yöntemin “anlatım” yöntemi olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre okulun sosyo-ekonomik seviye değişkeninin, bu bölüm mezunu öğretmenlerin coğrafya konularını işlerken en sık uyguladıkları yöntemde, değişikliğe sebep olmadığını söyleyebiliriz.

Tarih/Coğrafya öğretmenliği mezunu öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersi coğrafya konularını işlerken en sık uyguladıkları yöntemin ne olduğuna ilişkin bulgular tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Tarih/Coğrafya Öğretmenliği Mezunu Öğretmenlerin, Tercih Ettikleri Yöntemlere İlişkin Bulgular	
Üst sosyo-ekonomik seviye	K5: Anlatım, K6: Anlatım, K7: Anlatım K8: Anlatım
Orta sosyo-ekonomik seviye	K9: Anlatım, K10: Anlatım, K11: Anlatım
Alt sosyo-ekonomik seviye	K12: Anlatım, K13: Anlatım, K14: Anlatım, K15: Anlatım

Yukarıda verilen cevaplar incelendiğinde tüm seviye okullarda görev yapan Tarih/Coğrafya öğretmenliği mezunu öğretmenlerin coğrafya konularını işlerken en sık uyguladıkları yöntemin “anlatım”, olduğunu görmekteyiz. Buna göre okulun sosyo-ekonomik seviye değişkeninin, bu bölüm mezunu öğretmenler arasında, coğrafya konularını işlerken en sık uyguladıkları yöntemlerde değişikliğe sebep olmadığı görülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenliği mezunu öğretmenlerin, sosyal bilgiler dersi coğrafya konularını işlerken en sık uyguladıkları yöntemin ne olduğuna ilişkin bulgular tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Mezunu Öğretmenlerin, Tercih Ettikleri Yöntemlere İlişkin Bulgular	
Üst sosyo-ekonomik seviye	K16: Problem çözme, K17: Problem çözme, K18: Tartışma
Orta sosyo-ekonomik seviye	K19: Tartışma, K20: Tartışma
Alt sosyo-ekonomik seviye	K21: Tartışma, K22: Tartışma, K23: Tartışma, K24: Tartışma, K25: Tartışma, K26: Tartışma, K27: Tartışma, K28: Tartışma, K29: Anlatım, K30: Anlatım

Yukarıda verilen cevaplar dikkatle incelendiğinde, bu bölüm mezunu öğretmenlerin en fazla uyguladıkları yöntemin, öğrenciyi merkeze alan ve düşünme kabiliyetlerini geliştiren “tartışma” yöntemi olduğunu görmekteyiz. Bu sonuca göre okulun sosyo-ekonomik seviye değişkeninin, bu bölüm mezunu öğretmenlerin, coğrafya konularını işlerken en sık uyguladıkları yöntemler konusunda, üst sosyo-ekonomik seviye okullarda görev yapan öğretmenlerle ile diğerleri arasında değişikliğe sebep olduğunu söyleyebiliriz. Genel olarak bir değerlendirme yapıldığında ise mezun olunan bölüm değişkeninin de sosyal bilgiler öğretmenliği mezunları ile diğer gruplar arasında bu konuda farklılaşmaya sebep olduğunu söyleyebiliriz.

Sonuç olarak bu soruya verilen cevaplar dikkatle incelendiğinde katılımcıların en sık uyguladıkları yöntemin anlatım ardından da tartışma olduğu görülmektedir. Burada sosyal bilgiler öğretmenliği mezunu öğretmenler tartışmayı ilk sıraya koyarak diğer bölüm mezunlarından ayrılmaktadır.

3.3.Tercih Edilen Yöntemin Etkililiğine İlişkin Bulgular

Tarih/Coğrafya bölümü mezunu öğretmenlerin, sosyal bilgiler dersi coğrafya konularını işlerken uyguladıkları yöntemlerin hedeflenen amaca ulaşmadaki etkisine yönelik bulgular tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Tarih/Coğrafya Bölümü Mezunu Öğretmenlerin, Tercih Ettikleri Yöntemin Etkililiğine İlişkin Bulgular	
Üst sosyo-ekonomik	K1: Evet. Hedefe ulaşamayacaksam faydası olmayacaksa zaten uygulayamam ve yöntemi değiştiririm. Zamanla kazandığım

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE COĞRAFYA KAZANIMLARININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİNDE
ÖĞRETMENLERİN TERCİH ETTİĞİ YÖNTEMLER**

seviye	deneyimler sayesinde uyguladığım yöntemlerle hedeflenen amaca çoğunlukla ulaştım.
Orta sosyo-ekonomik seviye	K2: Evet. Genelde ulaştığına inanıyorum.
Alt sosyo-ekonomik seviye	K3: Evet.Uygulanan yöntemler büyük ölçüde amaca ulaşmamı sağlıyor. Özellikle anlatımı örnek olaylarla destekleyerek dersi anlatmamın çok faydalı yöntem olduğuna inanıyorum K4: Hayır:Problem çözmeye ve tartışma gibi yöntemler yarar sağlamamaktadır.Öğrencilerin ilgisini dikkatini toplamakta zorlanıyoruz.

Tarih/Coğrafya öğretmenliği mezunu öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersi coğrafya konularını işlerken uyguladıkları yöntemlerin hedeflenen amaca ulaşmadaki etkisine yönelik bulgular tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Tarih/ Coğrafya Öğretmenliği Mezunu Öğretmenlerin, Tercih Ettikleri Yöntemin Etkliliğine İlişkin Bulgular	
Üst sosyo-ekonomik seviye	K5: Evet. Öğrenciyi işin içine aldığımızdan öğrenci öğreniyor. Yani evet. K6: Evet. Kesinlikle öğrencilerimden aldığım dönütler (sınav sonuçları vs.) olumlu. K7: Evet, çünkü birden fazla duyu organına hitap ediyorum K8: Evet. Çünkü öğretmenin ders anlatımı olmadan sadece öğrenci merkezli yöntemlerle öğrenciler işin içinden çıkamıyor, çok dağılıyorlar.
Orta sosyo-ekonomik seviye	K9: Evet. Bu yöntemlerle öğrencileri daha aktif hale getiriyoruz. Konular daha iyi anlaşılıyor. K10: Evet. Bireyin içinde olduğu, çalışmaya katıldığı etkinliklerde daha iyi öğrenme gerçekleşiyor. K11: Evet. Özellikle örnek olay ve çocuğa oluşturduğumuz tartışma ortamının çok faydalı olduğuna inanıyorum.
Alt sosyo-ekonomik seviye	K12: Evet. Öğrenci gördüğü ve yaptığını unutmuyor. Dolayısıyla inanıyorum. K13: Evet.Özellikle anlatım ve tartışma bizim dersimizin vazgeçilmez yöntemleridir. Sosyal Bilgilerde anlatım ve tartışmanın çocukların yorum güçlerinin artırdığı göz ardı edilemez. Örnek olayda özellikle tarih konularının verimli geçmesini sağlar. K14: Evet inanıyorum. Günümüz koşullarında sınıfların kalabalık olması nedeniyle bu yöntemlerin kullanılmaları zorunluluğu ortaya çıkıyor. K15: Evet. Soru cevap yöntemiyle seviye anlaşılıyor.

Yukarıda verilen cevaplar dikkatle incelendiğinde tüm seviye okullarda görev yapan bu bölüm mezunu öğretmenlerin tamamının, coğrafya konularını işlerken uyguladıkları yöntemin (bu grubun en sık kullandığı yöntem “anlatım”) amaca ulaşmada faydalı olduğuna inandıkları görülmektedir. Dolayısıyla okulun sosyo-ekonomik seviye değişkeninin, bu bölüm mezunu öğretmenlerin uyguladıkları yöntemin faydasına inanç konusunda herhangi bir farklılaşmaya sebep olmadığını söyleyebiliriz. Bu bölüm mezunu öğretmenlerin verdikleri cevaplar dikkatle incelendiğinde, toplam 15 öğretmenden 14’ünün, uyguladıkları yöntemlerin amaca ulaşmada faydalı olduğuna inandıkları görülmektedir. Bu grubun en sık kullandığı yöntemler üst sosyo-ekonomik seviye okullarda problem çözme, orta ve alt seviyede ise tartışma ve anlatım yöntemleridir. Öğretmenler, öğrenciyi daha çok merkeze alan bu yöntemlerin başarıya ulaşmasında öğrencinin hazır bulunurluğunun da etkisinden bahsetmektedir. Dolayısıyla okulun sosyo-ekonomik seviye değişkeninin, Sosyal Bilgiler öğretmenliği mezunlarının coğrafya konularını işlerken uyguladıkları yöntemlerde farklılaşmaya sebep olsa da kullanılan yöntemlerin amaca ulaşmada faydalı olduğuna inanç konusunda herhangi bir farklılaşmaya sebep olmadığı görülmektedir.

<i>Tablo 9. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Mezunu Öğretmenlerin, Tercih Ettikleri Yöntemin Etkiliğine İlişkin Bulgular</i>	
Üst sosyo-ekonomik seviye	K16: Evet. Bu sorunun evet yada hayır diye bir cevabı olmaz. Öyle bir konu için öyle bir yöntem seçersiniz ki hedefi 12den vurursunuz. Bazen çuvallarsınız. Doğru yöntemi seçersem faydalı olur. K17: Evet inanıyorum. Sosyal dersi daha çok sözel konular içerdiği için bu yöntemlerin faydalı olduğunu düşünüyorum. K18: Evet. Verdiğimi geri alıyorum. Sınav sonuçları da bunu gösteriyor.
Orta sosyo-ekonomik seviye	K19: Evet, ancak öğrencilerin derse hazırlıklı gelmesi bu yöntemleri daha anlamlı kılıyor. K20: Evet.
Alt sosyo-ekonomik seviye	K21: Evet. Çoğu zaman etkili oluyor. Öğrenci katkısına bağlı olarak K22: Evet. Ama okuldan okula yöntemlerden bazıları tam hedefe ulaşmayabilir. En çok kullandığımız anlatım yönteminin geçerliliği daha fazladır. K23: Evet, sınavlarda dönüt alabiliyorum. K24: Evet.Öğrenciyi merkeze alan yöntemlerin daha fazla kullanılması gerektiğini düşünüyorum. Öğrencilerin ve okulun bu dönemki koşulları nedeniyle farklı yöntemlerin kullanılması sıkıntı oluşturmaktadır.

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE COĞRAFYA KAZANIMLARININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİNDE
ÖĞRETMENLERİN TERCİH ETTİĞİ YÖNTEMLER**

	<p>K25:Evet. Faydası olmasa başka tekniklere yönelirim. Ayrıca zaten çok fazla yöntem de kullanamıyorum</p> <p>K26:Evet. Öğrenciler derste aktif oldukları zaman daha iyi öğreniyorlar. Bilgileri kalıcı oluyor.</p> <p>K27: Evet. Uyguladığımız yöntemlerin hedefe ulaşip ulaşmadığını öğrencilerden aldığımız dönütler sayesinde görüp değerlendirebiliyoruz.</p> <p>K28:Evet. Bu ortamda olabilecek tüm yöntemleri uyguluyorum ve faydasını da görüyorum.</p> <p>K29:Evet. Fiziki eksiklikler yöntem değişikliğine sebep olsa da uyguladığım yöntemlerin faydasına inanıyorum.</p> <p>K30: Hayır. Bu yöntemler öğrenciler için sıkıcı, öğrenciler derse katılmak istemiyor. Okulumuzun fiziki şartları ve ortamı farklı yöntemlerin uygulanmasına uygun değil.</p>
--	---

Bu soruya verilen tüm cevaplar incelendiğinde katılımcılardan sadece 2 tanesinin coğrafya konularını işlerken uyguladıkları yöntemlerin faydalı olduğuna inanmadıkları, kalan 28 tanesinin ise bu konuda olumlu yaklaşım sergiledikleri görülmektedir.

3.4. Çeşitli Sebeplerden Dolayı Uygulanamayan Yöntemlere İlişkin Bulgular

Tarih/Coğrafya bölümü mezunu öğretmenlerin, sosyal bilgiler dersi coğrafya konularını işlerken çeşitli sebeplerden dolayı uygulayamadıkları yöntemlere ilişkin bulgular tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Tarih/Coğrafya Bölümü Mezunu Öğretmenlerin, Çeşitli Sebeplerle Uygulayamadıkları Yöntemlere İlişkin Bulgular	
Üst sosyo-ekonomik seviye	<p>K1: Hayır. Okulun fiziki özellikleri sosyal çevre veya diğer şartlar dersleri ve derslerde kullanılacak yöntemleri engellemektedir. Öğrenci seviyesinin yüksek olması da bunda etkilidir.</p>
Orta sosyo-ekonomik seviye	<p>K2: Evet, müze tarzı sınıflar yaratıp, orda görsel, uygulamalı ders yapmak isterdim. Ama devlet okullarında böyle bir imkân bulmak mümkün değildir.</p>
Alt sosyo-ekonomik seviye	<p>K3: Evet, Öğrencilerin derse aktif katılımını sağlamakta sorunlar yaşıyoruz. Çünkü yeterince bilinçli olmayan bir veli profilimiz var. Çocuklar, “ders çalış” cümlelerinin dışında takip veya motive edip destekleme tavrını göremiyoruz. Anne babaların fabrikalarda vardiyalı çalışmaları ya da ayrılmış çiftlerin çocukları bir şekilde başıboş kalıyor. Bu durumdaki öğrencilerle hedeflenen kaliteyi yakalamak çok zor oluyor.</p> <p>K4: Evet, teknolojik altyapı yetersizliği</p>

Yukarıda verilen cevaplar incelendiğinde üst sosyo-ekonomik seviye okullarda görev yapan bu bölüm mezunu öğretmenin, istediği yöntemleri uygulamada herhangi bir sorunla karşılaşmadığı buna rağmen orta ve alt sosyo-ekonomik seviye okullarda görev yapan öğretmenlerin öğrenci, veli, fiziksel eksiklikler vb nedenlerden ötürü, istedikleri yöntemleri uygulayamadıkları görülmektedir. Bu sonuca göre okulun sosyo-ekonomik seviye değişkeninin, bu bölüm mezunu öğretmenlerin, yöntemleri uygulayabilmeleri hususunda farklılaşmaya sebep olduğunu söyleyebiliriz.

Tarih/Coğrafya öğretmenliği mezunu öğretmenlerin, sosyal bilgiler dersi coğrafya konularını işlerken çeşitli sebeplerden dolayı uygulayamadıkları yöntemlere ilişkin bulgular tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11.Tarih/Coğrafya Öğretmenliği Mezunu Öğretmenlerin, Çeşitli Sebeplerle Uygulayamadıkları Yöntemlere İlişkin Bulgular	
Üst sosyo-ekonomik seviye	<p>K5:Hayır.Çünkü okulumuz öğrenci profili, sosyal çevre, fiziksel özellikler yönüyle tam donanımlı.</p> <p>K6:Hayır, gerek teknolojik imkânlar, gerekse okulun yapısı her türlü imkânı kullanmamıza yardımcı oluyor.</p> <p>K7:Hayır.Okulumuzun imkânları tam. O yüzden sıkıntı çekmiyorum.</p> <p>K8:Evet.Dramatizasyonu kullanamıyorum. Çünkü sınıflar biraz kalabalık ve çok konuşuyorlar. Dersi sabote eden öğrenciler de var.</p>
Orta sosyo-ekonomik seviye	<p>K9: Evet.Sınıfların kalabalık olması, her yöntemi (drama, tartışma) tam manasıyla uygulanmasına engel olmakta.</p> <p>K10:Evet, teknolojiden daha fazla yararlanmak isterdim. Sınıfımda internet bilgisayar projeksiyon olmasını isterdim.</p> <p>K11:Evet.Görsel kaynaklar öğrencinin çok ilgisini çekiyor. Bu yüzden MEB tüm derslerle ilgili görüntülü kaynaklar hazırlamalı, hem bunlarla hem anlatım gerektiğinde uygulama yapılırsa başarı yüzde yüze yakın olur.</p>
Alt sosyo-ekonomik seviye	<p>K12:Evet, teknolojik altyapı yetersizliği</p> <p>K13:Evet. Projeksiyon ve bilgisayarın olmaması. Sınıfların kalabalık olması, çevre/velinin okula karşı bakış açısı</p> <p>K14:Evet.Her sınıfta bilgisayar ve internet olmasını istedim. Gerektiğinde okul gezileri yapabilmek isterdim ama okulun ve velilerin maddi sıkıntıları bunlara engel oluyor.</p> <p>K15:Evet.Öğrencilerin şımarıklığı, saygısızlıkları bazı yöntemlerin hak ettiği şekliyle uygulanmasına engel. Ayrıca bu tip okullarda sınıflara konacak bilgisayar internet ve projeksiyon eminim bu öğrencileri derse daha çok bağlayacaktır.</p>

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE COĞRAFYA KAZANIMLARININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİNDE
ÖĞRETMENLERİN TERCİH ETTİĞİ YÖNTEMLER**

Yukarıda verilen cevaplar incelendiğinde üst sosyo-ekonomik seviye okulda görev yapan bu bölüm mezunu öğretmenlerin, genel olarak istedikleri yöntemleri uygulamada herhangi bir sorunla karşılaşmadığı buna rağmen orta ve alt sosyo-ekonomik seviye okullarda görev yapan öğretmenlerin öğrenci, veli, fiziksel eksiklikler vb nedenlerden ötürü, istedikleri yöntemleri uygulayamadıkları görülmektedir. Bu sonuca göre okulun sosyo-ekonomik seviye değişkeninin, bu bölüm mezunu öğretmenlerin, yöntemleri uygulayabilmeleri hususunda farklılaşmaya sebep olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 12. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Mezunu Öğretmenlerin, Çeşitli Sebeplerle Uygulayamadıkları Yöntemlere İlişkin Bulgular	
Üst sosyo-ekonomik seviye	K16: Hayır. Okul bütün teknik imkânlara sahip K17: Hayır. Okulumuz donanım, çevre ve fiziksel şartlar bakımından oldukça iyi şartlara sahip. K18: Hayır.Okulumda yeterli materyal imkânı mevcut.
Orta sosyo-ekonomik seviye	K19: Evet,var.Drama gibi yöntemlerin yapılması için sınıf sayılarının az olması gerekiyor. Ama bazı sınıflar kalabalık. Tartışma yapılamıyor. Çünkü öğrenciler derse hazırlıklı gelmiyor. K20: Evet. Gezi gözlem
Alt sosyo-ekonomik seviye	K21: Evet. Gezi Gözlem, Problem Çözme K22: Evet. Tartışma, gösterip yaptırma, drama. Okulun sosyal çevresi ve gelen öğrencilerin alt yapısı bu yöntemlere müsait olmadığından uygulanmıyor. K23: Evet. Problem çözme, gezi gözlem, drama gibi yöntemler çevre şartları nedeniyle ve bu yıl okulumuzun ikili eğitim yapması nedeniyle uygulanamamaktadır. K24: Evet. Okulun araç gereç eksikliği, sosyal çevre ve öğrenci profili gibi sebeplerden okulumuzda pek çok yöntemi kullanamıyorum. K25: Evet. Şu an bulunduğum okulda ders kitaplarından başka hiçbir materyal yok. Coğrafya konularında görsellik önemli olduğu için özellikle internet ve projeksiyonun olması gerekli. K26: Evet. Malzeme kullanarak etkinlik yapmada zorluklarla karşılaşıyoruz. Örnek kabartma harita yapma. Projeksiyon her sınıfta yok. Bunu etkin olarak kullanamıyoruz. K27: Evet. Tüm sınıflarda görsel bilişim araçlarının yeterli olmaması ve okul çevresi dışından öğrenci gelmesi. K28: Evet. Özellikle araç gereç materyal teknoloji gerektiren teknik ve yöntemleri derslik sistemi gerektiğinden, kullanamamak mesleki gelişimim açısından sıkıntı veriyor. Sosyal bilgiler dersliği her zaman özlemim oldu. K29: Evet. Muhakkak oluyor fiziksel özellikler bunda etkili. K.30: Hayır. Okulumuzda tüm eğitim materyalleri eksiksiz bir şekilde olduğundan bu konuda sıkıntı yaşamamaktayım.

Sosyal Bilgiler öğretmenliği mezunu öğretmenlerin, sosyal bilgiler dersi coğrafya konularını işlerken çeşitli sebeplerden dolayı uygulayamadıkları yöntemlere ilişkin bulgular tablo 12’de verilmiştir.

Yukarıda verilen cevaplar incelendiğinde üst sosyo-ekonomik seviye okullarda görev yapan bu bölüm mezunu öğretmenlerin, genel olarak istedikleri yöntemleri uygulamada herhangi bir sorunla karşılaşmadığı buna rağmen orta ve alt sosyo-ekonomik seviye okullarda görev yapan öğretmenlerin öğrenci, veli, fiziksel eksiklikler vb nedenlerden ötürü, istedikleri yöntemleri uygulayamadıkları görülmektedir. Alt sosyo-ekonomik seviye okullarda görev yapan öğretmenlerden sadece 1 tanesi istediği yöntemleri uygularken herhangi bir sıkıntıyla karşılaşmadığını ifade etmektedir. Bu sonuca göre okulun sosyo-ekonomik seviye değişkeninin, bu bölüm mezunu öğretmenlerin, istedikleri yöntemleri uygulayabilmeleri hususunda farklılaşmaya sebep olduğunu söyleyebiliriz.

Bu soruya verilen cevaplar dikkatle incelendiğinde, coğrafya konuları işlenirken uygulanabilecek yöntemler konusunda üst seviye okullarda görev yapan 8 öğretmenden 7 tanesi herhangi bir sıkıntıyla karşılaşmadıklarını ifade etmektedir. Uygulayacağı yöntem konusunda sıkıntı yaşadığını söyleyen o 1 öğretmen ise buna sebep olarak sınıfların kalabalık olmasını ve bazı öğrencilerin disiplinsiz davranışlarını göstermektedir. Alt ve orta sosyo-ekonomik seviye okullarda görev yapan 22 öğretmenden 21 tanesi ise sıkıntı yaşadıklarını ifade etmektedir. Dolayısıyla okulun sosyo-ekonomik seviye değişkeninin genel olarak, bu konuda farklılaşmaya sebep olduğu söylenebilir.

3.5.Coğrafya Konularının Öğretimi İçin En Uygun Yönteme İlişkin Bulgular

Tarih/Coğrafya bölümü mezunu öğretmenlere göre sosyal bilgiler dersi coğrafya konularının öğretimi için en uygun yöntemin ne olduğuna ilişkin bulgular tablo 13’te verilmiştir.

Yukarıdaki cevaplar incelendiğinde bölüm mezunu öğretmenlerin en eski yöntem olarak kabul edilen “anlatım” yöntemini diğer yöntemlere göre daha faydalı buldukları görülmektedir. Dolayısıyla bu bölüm mezunu öğretmenlerin en sık uyguladıkları yöntem ile en faydalı buldukları yöntem birbiriyle benzerdir. Sonuç olarak okulun sosyo-

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE COĞRAFYA KAZANIMLARININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİNDE
ÖĞRETMENLERİN TERCİH ETTİĞİ YÖNTEMLER**

ekonomik seviye değişkeninin, bu bölüm mezunu öğretmenlerin coğrafya konularının öğretimi için en uygun yöntem tercihlerinde herhangi bir farklılaşmaya sebep olmadığı söylenebilir.

Tablo 13. Tarih/Coğrafya Bölümü Mezunu Öğretmenlere Göre Coğrafya Konuları İçin En Uygun Yöntemin Ne Olduğuna İlişkin Bulgular	
Üst sosyo-ekonomik seviye	K1: Anlatım
Orta sosyo-ekonomik seviye	K2: Anlatım. Konular derli toplu oluyor.
Alt sosyo-ekonomik seviye	K3: Anlatım. Konuyu toparlamam oldukça faydalı oluyor. K4: Anlatım bence en uygun yöntemdir.

Tarih/Coğrafya öğretmenliği mezunu öğretmenlere göre sosyal bilgiler dersi coğrafya konularının öğretimi için en uygun yöntemin ne olduğuna ilişkin bulgular tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14. Tarih/Coğrafya Öğretmenliği Mezunu Öğretmenlere Göre Coğrafya Konuları İçin En Uygun Yöntemin Ne Olduğuna İlişkin Bulgular	
Üst sosyo-ekonomik seviye	K5: Tartışma, K6: Tartışma. Öğrencilerin daha aktif olmasını sağlıyor., K7: Tartışma., K8: Gösterip yaptırma.
Orta sosyo-ekonomik seviye	K9: Anlatım yönteminin olduğunu düşünüyorum. Projeksiyonla birlikte iyi anlaşıldığına inanıyorum K10: Projeksiyon, görsel, işitsel materyaller. Teknolojik araçlardan faydalanma. K11: Gösterim.Projeksiyonda anlatılan konuların kalıcılığı görsellerinin gösterilmesiyle artıyor.
Alt sosyo-ekonomik seviye	K12: Tartışma en iyi yöntemlerdir. Çocukların anlama yorumlama güçlerini en fazla artıran budur. K13: Bence en uygun yöntem anlatım. K14: Anlatım yöntemi. K15: Derse hazırlıklı gelen öğrenciye öğretmenin anlatımını görsel kaynaklarla destekleyerek gerektiğinde de öğrenciyi uygulamalara katılarak öğrenme çok önemli.Yani öncelikli olarak anlatım.

Yukarıda verilen cevaplar dikkatle incelendiğinde Tarih/Coğrafya öğretmenliği mezunu öğretmenler coğrafya konularını işlerken en sık “anlatım” yöntemini kullanmalarına rağmen, genel olarak “tartışma,“gösterim/gösterip yaptırma” ve “anlatım” yöntemlerinin bu ders için en uygun yöntem olduğunu düşünmektedirler. Üst sosyo-ekonomik seviye okullarda görev yapan öğretmenler daha çok tartışma ve gösterip yaptırma yöntemlerini uygun bulurken, orta grupta anlatım ve

gösterip yaptırma, alt grupta ise anlatım yöntemi ağırlık kazanmaktadır. Dolayısıyla okulun sosyo-ekonomik seviye değişkeninin, bu bölüm mezunu öğretmenlerin coğrafya konuları için en uygun yöntem tercihlerinde farklılaşmaya sebep olduğu görülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenliği mezunu öğretmenlere göre sosyal bilgiler dersi coğrafya konularının öğretimi için en uygun yöntemin ne olduğuna ilişkin bulgular tablo 15’te verilmiştir.

<i>Tablo 15. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Mezunu Öğretmenlere Göre Coğrafya Konuları İçin En Uygun Yöntemin Ne Olduğuna İlişkin Bulgular</i>	
Üst sosyo-ekonomik seviye	<p>K16: Problem çözme, anlatım. Öğrencilerin kendilerini ifade etmesi düşüncelerini paylaşabilmesi akıl yürütmeye bulunabilmesi için tartışma yönteminin uygun olduğunu düşünüyorum.</p> <p>K17: Öğrenci merkezli yöntemler. Problem çözme vb.</p> <p>K18: Bütün öğrencilerin derse katılımlarının sağlanması için farklı davranışları ölçtüğü için aynı anda birden fazla ölçme aracının kullanılması gerekir. Problem çözme, tartışma gibi.</p>
Orta sosyo-ekonomik seviye	<p>K19: Tartışma.</p> <p>K20: Tartışma.</p>
Alt sosyo-ekonomik seviye	<p>K21: Problem çözme yöntemidir. Sözel bir ders olduğu için anlatılan dersin, örnek olaylarla kalıcılığını sağlarım.</p> <p>K22: Problem çözme</p> <p>K23: Tartışma. Öğrencilerin dersin işlenişine katmak bu yöntemle daha kolay olmakta ve kazanımları öğrencilere aktarmak mümkün olmaktadır.</p> <p>K24: Gezi gözlem</p> <p>K25: Tartışma yöntemi</p> <p>K26: Tartışma. Çünkü olaylara çok boyutlu bakmayı ve eğlenerek öğrenmeyi sağladığı için.</p> <p>K27: Konulara ve kazanımlarına göre değişik yöntemler kullanmak gerekiyor. Dersimiz için öğrencilerin daha fazla katılımını sağlayıp beş duyu organına da hitap edecek gezi gözlem, video, sunu gibi yöntemlerin daha önemli olduğunu düşünüyorum.</p> <p>K28: Projeksiyon</p> <p>K29: Tartışma. Sürekli sorulara cevap verebilmek adına öğrenciler derse daha çok dikkat kesilmekte ve doğru cevaplarla birlikte daha çok motive olmaktadır.</p> <p>K30: Projeksiyon.</p>

Yukarıda verilen cevaplar incelendiğinde, bu bölüm mezunu öğretmenlerin, tartışma yöntemini faydalı gördüklerini söyleyebiliriz. Bu cevaplar onları diğer tüm gruplardan ayırmaktadır. Diğer gruplarda anlatım ilk sırada yer alırken bu grupta tartışma ilk sırayı almıştır. Bunun

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE COĞRAFYA KAZANIMLARININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİNDE
ÖĞRETMENLERİN TERCİH ETTİĞİ YÖNTEMLER**

yanı sıra gezi gözlem, projeksiyon (gösterip yaptırma vb) gibi maddi/teknik yeterlilik gerektiren yöntemlerinin de olmasının gerekli görüldüğü anlaşılmaktadır. Sonuç olarak okulun sosyo-ekonomik seviye değişkeninin, bu bölüm mezunu öğretmenlerin coğrafya konuları için en uygun yöntem tercihlerinde dikkate değer bir farklılaşmaya sebep olmadığı söylenebilir.

Bu soruya verilen tüm cevaplar incelendiğinde, Tarih/Coğrafya bölümü mezunlarında “anlatım”, Tarih/Coğrafya öğretmenliği mezunlarında “anlatım”la beraber “tartışma”, sosyal bilgiler öğretmenliği mezunlarında ise ağırlıklı olarak “tartışma” yöntemlerinin, coğrafya konuları için uygun yöntemler olarak görüldüğü söylenebilir.

3.6.Yöntem Tercihini Etkileyen Faktörlere İlişkin Bulgular

Tarih/Coğrafya bölümü mezunu öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi coğrafya konularını işlerken uyguladıkları yöntem tercihlerini etkileyen faktörlere ilişkin bulgular tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16. Tarih/Coğrafya Bölümü Mezunu Öğretmenlerin Yöntem Tercihini Etkileyen Faktörlere İlişkin Bulgular	
Üst sosyo-ekonomik seviye	K1: Öğrencinin genel durumuna bakarım
Orta sosyo-ekonomik seviye	K2: Öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyelerine bakarım
Alt sosyo-ekonomik seviye	K3: Sınıfın genel seviyesi ve algı durumu benim için çok önemlidir. K4: Seviyesine en uygun olanı. Çünkü ne kadar anlatırsam anlatayım bilirim ki onların anladığı kadardır anlattığım.

Yukarıda verilen cevaplar incelendiğinde, bu bölüm mezunu öğretmenlerin tamamının, coğrafya konularını işlerken yöntem tercihlerinde, öğrenci/sınıf durumunu göz önünde bulundurdukları görülmektedir. Bu sonuç itibarıyla okulun sosyo-ekonomik seviye değişkeninin, bu bölüm mezunu öğretmenlerin yöntem tercihlerini etkileyen faktörlerde herhangi bir değişikliğe sebep olmadığı söylenebilir.

Tarih/Coğrafya öğretmenliği mezunu öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi coğrafya konularını işlerken uyguladıkları yöntem tercihlerini etkileyen faktörlere ilişkin bulgular tablo 17’de verilmiştir.

Aşağıda verilen cevaplar incelendiğinde, bu bölüm mezunu öğretmenlerin tamamının, coğrafya konularını işlerken yöntem tercihlerinde, öğrenci/sınıf durumunu göz önünde bulundurdıkları görülmektedir. Bu sonuç itibarıyla okulun sosyo-ekonomik seviye değişkeninin, bu bölüm mezunu öğretmenlerin yöntem tercihlerini etkileyen faktörlerde herhangi bir değişikliğe sebep olmadığı söylenebilir.

<i>Tablo 17. Tarih/Coğrafya Öğretmenliği Mezunu Öğretmenlerin Yöntem Seçimini Etkileyen Faktörlere İlişkin Bulgular</i>	
Üst sosyo-ekonomik seviye	K5: Sınıfın yapısı ve özelliğine K6: Sınıfın seviyesine ve derse katılım (öğrencilerin) durumuna göre. K7: Sınıfın seviyesine ve konunun özelliklerine K8: Sınıfın ve öğrencinin seviyesi, kullanılacak araç ve gereçler belirleyicidir. Seviyesi iyi bir sınıfsa öğrencinin etkinliği daha fazla olur. Öğrenci merkezli eğitim o zaman daha iyi uygulanır.
Orta sosyo-ekonomik seviye	K9: Öğrencilerin dersi nasıl daha iyi kavrayacağına. K10: Sınıfın ve öğrencilerin haline, hazır bulunuşluklarına, öğrencilerin ilgilerine konunun mahiyetine. K11: Bilhassa 5. ve 6. sınıflarda soyut düşünmekte zorlandıkları için ayrıca öğrencilerin ilgilerini çekebilmek adına derslerin eğlenceli olması için görsel malzeme kullanmaya bana ait objeleri konuya göre sınıfa getirmeye incelettirmeye gayret ederim.
Alt sosyo-ekonomik seviye	K12: Öğrenci profiline K13: Sınıfın ve öğrencinin özellikleri, konunun özelliği sürenin yeterliliği K14: Konunun özelliğine göre seçerim. K15: Öğrencinin daha iyi kavramasını sağlamak

Sosyal Bilgiler öğretmenliği mezunu öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi coğrafya konularını işlerken uyguladıkları yöntem tercihlerini etkileyen faktörlere ilişkin bulgular tablo 18’de verilmiştir.

Aşağıda verilen cevaplar incelendiğinde, bu bölüm mezunu öğretmenlerin tamamının, coğrafya konularını işlerken yöntem tercihlerinde, öğrenci/sınıf durumunu ve konunun mahiyetini göz önünde bulundurdıkları görülmektedir. Bu sonuç itibarıyla okulun sosyo-ekonomik seviye değişkeninin, bu bölüm mezunu öğretmenlerin yöntem tercihlerini etkileyen faktörlerde herhangi bir değişikliğe sebep olmadığı söylenebilir.

Verilen tüm cevaplar dikkatle incelendiğinde okulun sosyo-ekonomik seviye ve mezun olunan bölüm değişkenlerinin, coğrafya

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE COĞRAFYA KAZANIMLARININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİNDE
ÖĞRETMENLERİN TERCİH ETTİĞİ YÖNTEMLER**

konularını işlerken uygulanacak yöntemler belirlenirken dikkat edilecek etkenler hususunda herhangi bir farklılaşmaya sebep olmadığı görülmektedir.

Tablo 18. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Mezunu Öğretmenlerin Yöntem Seçimini Etkileyen Faktörlere İlişkin Bulgular	
Üst sosyo-ekonomik seviye	K16: Konuya ve kazanıma bakarım. Her konu ve kazanım için aynı yöntemi kullanmak imkânsızdır. K17: Öğrencilerin hazır bulunuşluk durumuna göre. K18: Yöntemi konunun özelliğine göre belirlerim, gezi sunum tartışma araştırma gibi. Müze konusu işlerken müzeye gezi yaparak işlenmesi uygundur.
Orta sosyo-ekonomik seviye	K19: Konuya ve öğrencinin hazır bulunuşluk seviyesi önemlidir. K20: Sınıfın seviyesine dikkat ederim.
Alt sosyo-ekonomik seviye	K21: Öğrenci profili önemli. Okulun şartları önemli. K22: Bilgi birikimime, okulun şartlarına, öğrenci profiline ve içinde bulunduğumuz zamanın özelliklerine. K23: Sınıfın öğrenci profiline göre yöntem değişir. K24: Öğrencinin hazır bulunuşluk seviyesine K25: Öğrencilerin hazır bulunuşluğu, okulun sosyal çevresi, öğrencilerin ekonomik durumu konun içeriği K26: Öğrenci profiline K27: Öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyesine dikkat ederim. Gerekli materyal kullanmak da önemli. K28: Okulun fiziki şartları, öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyeleri. K29: Uygulanabilir oluşuna konuyla alakalı oluşuna ve ekonomik oluşuna dikkat ederim. K30: Sınıfa, kullanacağım kaynakların olup olmasına

Bu öğretmen gruplarının derste uygulayacakları yöntemi belirlerken, ilk olarak sınıfın/öğrencinin seviyesini/hazır bulunuşluğunu daha sonrada konunun mahiyetini dikkate aldıkları görülmektedir.

3.7. Yöntem Seçiminde Öğrenci Görüşlerini Almaya İlişkin Bulgular

Tarih/Coğrafya bölümü mezunu öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi coğrafya konularını işlerken uyguladıkları yöntem tercihlerinde öğrenci görüşlerine başvurmalarına ilişkin bulgular tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19. Tarih/Coğrafya Bölümü Mezunu Öğretmenlerin Yöntem Tercihlerinde Öğrenci Görüşlerini Almalarına İlişkin Bulgular	
Üst sosyo-ekonomik seviye	K1: Hayır
Orta sosyo-ekonomik seviye	K2: Hayır sormam. Yıllardır bu mesleği yapmamız.
Alt sosyo-ekonomik seviye	K3: Hayır, onların bu konuda yetkin olduklarına inanmıyorum. K4: Evet. Her sınıfta bulunan öğrencilerin, öğrenme kapasiteleri arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bundan dolayı mümkün olduğu kadar uygulanabilirliği ölçüsünde öğrencilerinde fikrini alırım.

Yukarıda verilen cevaplar incelendiğinde bu bölüm mezunu öğretmenlerin, genel olarak coğrafya konularını işlerken uygulayacakları yöntemlerin belirlenmesinde öğrencilere danışmadıkları görülmektedir. Alt sosyo-ekonomik seviye okulda görev yapan sadece 1 öğretmen bu soruya olumlu cevap vermektedir.

Tablo 20.Tarih/Coğrafya Öğretmenliği Mezunu Öğretmenlerin Yöntem Seçimlerinde Öğrenci Görüşlerini Almalarına İlişkin Bulgular	
Üst sosyo-ekonomik seviye	K5: Evet. Zaten öğrenciler neyi isteyip istemediklerini bir süre sonra gösteriyorlar. K6: Evet. Konu özelliğine göre öğrencilerin daha fazla katılımını sağlamak amacıyla. K7: Evet, daha demokratik. K8: Evet, onların fikirlerini alırım. Çünkü onları daha iyi nasıl anlayacaklarsa yöntemimi belirlerim.
Orta sosyo-ekonomik seviye	K9: Evet.Ders ve işlemlerle ilgili düşüncelerine dair geri dönütler almak için yüz yüze konuşurum ya da yazıya dökmelerini isterim. Öğrencinin kendini dersten soyutlamaması için bunun gerekli olduğuna inanıyorum. K10: Evet.Her zaman yapmamakla beraber görüşleri alınan öğrenciler kendilerini önemli ve değerli hissediyorlar, katılım artıyor. İlginç ve faydalı fikirler çıkabiliyor. K11: Evet, çünkü onların istekleri anlamalarında önemlidir.
Alt sosyo-ekonomik seviye	K12: Evet.Öğrencilerin görüşlerini alır, isteklerine göre farklı etkinlikler yaparım. K13: Evet.Bazı durumlarda evet, bazı durumlarda hayır. Çünkü sınıfların seviyeleri bu durumu belirleyen en önemli etkidir. Diyelim sınıfta ortalamalar yüksek ise öğrenci merkezli, notlar düşük ise öğretmen merkezli bir uygulama yapılır. K14: Hayır.Bu okulda sormuyorum. Okulun öğrenci profili çok kötü. K15: Hayır.Bildiğimi okurum

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE COĞRAFYA KAZANIMLARININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİNDE
ÖĞRETMENLERİN TERCİH ETTİĞİ YÖNTEMLER**

Dolayısıyla bu konuda okulun sosyo-ekonomik seviye değişkeninin, alt sosyo-ekonomik seviye okullarda görev yapan öğretmenler ile diğerleri arasında nispeten bir farklılaşmaya sebep olduğunu söyleyebiliriz. Tarih/Coğrafya öğretmenliği mezunu öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi coğrafya konularını işlerken uyguladıkları yöntem tercihlerinde öğrenci görüşlerine başvurmalarına ilişkin bulgular tablo 20’de verilmiştir.

Yukarıda verilen cevaplar incelendiğinde, bu bölüm mezunu öğretmenlerin tamamına yakını, coğrafya konularını işlerken uygulayacakları yöntemlerin belirlenmesinde öğrenci görüşlerine başvurduklarını ifade etmektedir. Alt sosyo-ekonomik seviye okullarda görev yapan 2 öğretmenin ise, bu konuda öğrenciye söz hakkı vermediği, dolayısıyla okulun sosyo-ekonomik seviye değişkeninin, bu grup ile diğerleri arasında bu konuda, azda olsa farklılaşmaya sebep olduğu ifade edilebilir.

Sosyal Bilgiler öğretmenliği mezunu öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi coğrafya konularını işlerken uyguladıkları yöntem tercihlerinde öğrenci görüşlerine başvurmalarına ilişkin bulgular tablo 21’de verilmiştir.

Verilen cevaplar incelendiğinde, Sosyal Bilgiler öğretmenliği mezunu öğretmenlerin tamamının, coğrafya konularını işlerken kullanacakları yöntemlerin belirlenmesinde öğrenci görüşlerine başvurdukları görülmektedir.

Bu cevaplar, yöntem belirlenirken dikkat edilecek hususlar sorusuna verilen cevaplarla da uyum içerisindedir. Sonuç olarak okulun sosyo-ekonomik seviye değişkeninin, bu bölüm mezunu öğretmenlerde, yöntem belirlerken öğrenci görüşünü almaları hususunda farklılaşmaya sebep olmadığı görülmektedir.

Bu soruya verilen tüm cevaplar incelendiğinde, öğretmenlerin genel olarak coğrafya konularını işlerken uygulayacakları yöntemin belirlenmesinde öğrenci görüşlerine başvurdukları görülmektedir. Bu soruya “hayır cevabı veren toplam 7 öğretmenden 5 tanesinin alt sosyo-ekonomik seviye okullarda görev yapan, 3 tanesinin de Tarih/Coğrafya bölümü mezunu öğretmenler olduğu görülmektedir. Dolayısıyla mezun olunan bölüm değişkeninin, bu konuda Tarih/Coğrafya bölümü mezunu

öğretmenler ile diğerleri arasında farklılaşmaya sebep olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 21. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Mezunu Öğretmenlerin Yöntem Seçimlerinde Öğrenci Görüşlerini Almalarına İlişkin Bulgular	
Üst sosyo-ekonomik seviye	<p>K16:Evet, kendilerini iyi hissetmeleri ve düşüncelerinin değerli olduğuna inandığım ve onların öyle düşünmelerini istediğim için.</p> <p>K17:Evet, sorarım. Derslerin birlikte işlenmesi ve alınan kararların sınıfa mal edilmesi için bu yöntemi kullanırım.</p> <p>K18:Evet. Öğrencilerim özellikle 8. sınıflar benden bunu artık bekler oldu. Nihayetinde girdiğim sınıfları durumu gayet iyi.</p>
Orta sosyo-ekonomik seviye	<p>K19:Evet. Onların fikirlerini alırım. Böylece iyi iletişim kurduğuma inanırım.</p> <p>K20:Evet. Onlarında derse katılımını sağlayıp, başarıyı artırmak dersi daha zevkli hale getirmek için.</p>
Alt sosyo-ekonomik seviye	<p>K21: Evet. Bazen “önerileriniz var mı?” diye sorarım.</p> <p>K22:Evet. Tabi soruyorum. Her sınıfın yapısı aynı değil. Bazı sınıflarda anlatım, örnek olay; bazılarında interaktif eğitim yapıyorum.</p> <p>K23:Evet. Onlarında görüşlerinin alınması gerektiği zamanlarda soruyoruz.</p> <p>K24:Evet, çünkü derslerden sıkılmalarını istemiyorum.</p> <p>K25:Evet. Öğrencilere her zaman olmasa da bazen ilgi çekmek amaçlı soruyorum ve de olabilirliğine inanırsan o yöntemi de uyguluyorum.</p> <p>K26:Evet soruyorum. Bazen öğrenci bu şekilde kendini değerli hissediyor.</p> <p>K27:Evet.Çünkü öğrencinin öğrenme ihtiyacını belirlemek eğitimcinin öncelikli düşünmesi gerekenlerdendir. Ancak ders programları her zaman buna uygun değil.</p> <p>K28:Evet, öğrencilerin daha iyi nasıl anlayabileceklerini sorarım, ilgilerine göre değerlendirmeye alırım.</p> <p>K29:Hayır.Öğrencileri ilk tanıyorsam sorularla eğitim seviyelerini yoklayıp hangi yöntemin onlara daha faydalı olacağına karar veririm.</p> <p>K30:Hayır.Bu konuda öğrencilerin yeteri kadar bilgili ve ilgili olduğunu düşünmüyorum.</p>

3.8. Ölçme-Değerlendirme Uygulamalarına İlişkin Bulgular

Tarih/Coğrafya bölümü mezunu öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersi yazılılarında coğrafya konuları ile ilgili tercih ettikleri soru tiplerine yönelik bulgular tablo 22’de verilmiştir.

Yukarıdaki cevaplar incelendiğinde, bu bölüm mezunu öğretmenlerin tamamının, sosyal bilgiler yazılılarında coğrafya sorularını

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE COĞRAFYA KAZANIMLARININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİNDE
ÖĞRETMENLERİN TERCİH ETTİĞİ YÖNTEMLER**

hazırlarken farklı soru tiplerini kullandıkları dolayısıyla okulun sosyo-ekonomik seviye değişkeninin, bu bölüm mezunlarında, bu konuda herhangi bir farklılaşmaya sebep olmadığını söyleyebiliriz.

Tablo 22.Tarih/Coğrafya Bölümü Mezunu Öğretmenlerin Ölçme-Değerlendirme Uygulamalarına İlişkin Bulgular	
Üst sosyo-ekonomik seviye	K1: Bu değişmektedir. Yazmış olduğunuz her tarzda da sorulabilir. Bazen sadece klasik bazen de sadece test de yapılmaktadır. Öğrenci ve sınıf seviyeleri de soru tiplerinin seçiminde etkilidir.
Orta sosyo-ekonomik seviye	K2: Klasik tarz, çoktan seçmeli boşluk doldurma
Alt sosyo-ekonomik seviye	K3: Sınavlarımda boşluk doldurma, doğru yanlış, eşleştirme, seçenekli ve klasik soruların hepsini birden sorarım. K4: Evet, tüm konulardan sorular sorma imkânı buluyorum. Aynı zamanda tüm şekilde soru sormak objektif olmayı sağlıyor.

Tarih/Coğrafya öğretmenliği mezunu öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersi yazılılarında coğrafya konuları ile ilgili tercih ettikleri soru tiplerine yönelik bulgular tablo 23’te verilmiştir.

Tablo 23:Tarih/Coğrafya Öğretmenliği Mezunu Öğretmenlerin Ölçme-Değerlendirme Uygulamalarına İlişkin Bulgular	
Üst sosyo-ekonomik seviye	K5: Eşleştirme, boşluk doldurma, çoktan seçmeli, Açık uçlu sorular, genelleme yapabilmeye yönelik sorular (bilgiyi kullanabilme) K6: Yukarıdaki soru tiplerini kullanıyorum. Çünkü öğrencinin ezbercilikten öte bilgiye ulaşmak yöntemlerini sağladığı için. K7: Hepsini soruyorum. Çoklu zekâ kuramını dikkate alıyorum. Her öğrencinin öğrenme ve problem çözme yöntemi farklı. K8: Evet, yukarıda yazan her tip soruyu sınavlarda kullanıyorum. Çeşitliliği artırarak ölçmeyi daha doğru yapmayı hedefliyorum.
Orta sosyo-ekonomik seviye	K9: Boşluk doldurma, doğru yanlış, eşleştirme ve çoktan seçmeli tarz sorular soruyorum. Öğrenci seviyesini daha iyi belirleyebilmek ve konuların daha iyi öğrenilmesini sağlayabilmek için. K10: Değişik soru tipleri kullanıyorum. Öğrencilerin farklı ifade becerilerini ölçebilmek ve farklı ölçme araçlarıyla bilgi seviyelerini yoklayabilmek için. K11: Öğrencinin başarı şansını artırmak yanında analiz güçlerini geliştirebilmek için adı geçen soru tiplerinin hepsini kullanıyorum. Azda olsa klasik sorular sorarak ifade yeteneklerini geliştirmeye gayret ediyorum.
Alt sosyo-ekonomik seviye	K12: Öğrenci sayısı çok olduğunda çoktan seçmeli ve boşluk doldurma K13: Hepsini soruyorum K14: Çoktan seçmeli daha sağlıklı ve nesnel K15: Ben sınavlarımı iki şekilde de yaparım. Klasik tarz: çocuğun kendisini ifade etmesi için çok yararlıdır. Bazı öğrenciler bu yöntemde daha başarılı test ise başarıyı artırmada iyi oluyor.

Yukarıdaki cevaplar incelendiğinde, bu bölüm mezunu öğretmenlerin tamamının, sosyal bilgiler yazılılarında coğrafya sorularını hazırlarken farklı soru tiplerini kullandıkları, dolayısıyla okulun sosyo-ekonomik seviye değişkeninin, bu bölüm mezunu öğretmenlerde, bu konuda herhangi bir farklılaşmaya sebep olmadığını söyleyebiliriz.

Tablo 24. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Mezunu Öğretmenlerin Ölçme--Değerlendirme Uygulamalarına İlişkin Bulgular	
Üst sosyo-ekonomik seviye	<p>K16: Sınavlarımda bütün soru tarzlarımı aynı anda kullanmaktayım. Her bir soru tarzı farklı bir özelliği ölçmektedir.</p> <p>K17: Belirttiğiniz tarzların hepsini kullanıyorum. Daha sağlıklı ölçme değerlendirme için.</p> <p>K18: Klasik soru, açık uçlu, boşluk doldurma, eşleştirme ve çoktan seçmeli soruların hepsinden oluşan karma sınavlar yapıyorum.</p>
Orta sosyo-ekonomik seviye	<p>K19: Çoktan seçmeli, boşluk doldurma, doğru yanlış, klasik sorular ölçme değerlendirmenin daha objektif hale gelmesini sağladığı için.</p> <p>K20: Bütün soru tiplerini kullanıyorum. Sebebi ise öğrencilerin bir konu hakkındaki bilgilerini değişik ölçme teknikleriyle ölçmek daha faydalı olur.</p>
Alt sosyo-ekonomik seviye	<p>K21: Boşluk doldurma, eşleştirme, çoktan seçmeli soru kullanıyorum. Böylece bildiğini hatırlatıp, bilgisini ölçme, yorum kabiliyetini geliştirme, bilgisini geniş boyutlu ölçmek için bu yöntemleri kullanıyorum.</p> <p>K22: Soruda belirtilen türlerin hepsinden yararlanıyorum. Öğrencilerin bireysel farklılıklarının farkındayım.</p> <p>K23: Hepsini kullanıyorum. Çünkü kazanımları böyle daha iyi ölçüyorum.</p> <p>K24: Yaptığım sınavlarda boşluk doldurma, eşleştirme, çoktan seçmeli, klasik soru hepsinden soruyorum. Değişik alanlarda ölçme yapabilmek için. Bilgi- kavrama- analiz -sentez her basamaktan bir soru sormalıyım çünkü.</p> <p>K25: Tümünü kullanıyorum. Daha iyi bir ölçüm yapabilmek için.</p> <p>K26: Her türlü soru tarzını sınavda kullanıyorum. Birincisi içerik olarak daha çok şey sorabiliyoruz. Her öğrencinin mutlaka cevaplayabileceği soru tarzı var. İkincisi öğrenciler sadece klasik soru olduğunda cevaplama yüzdeleri düşük oluyor.</p> <p>K27: Çoktan seçmeli, boşluk doldurma, eşleştirme, klasik. Çünkü farklı soru tarzlarıyla her öğrenciyi doğru ölçmek istiyorum.</p> <p>K28: Yönetmelik gereği bu soru türlerinin hepsini kullanıyorum. Böylece bir soru türünü anlamakta güçlük çeken öğrenci diğer sorularda daha başarılı olabiliyor. Böylece yapılan ölçme ve değerlendirmenin daha sağlıklı olduğunu düşünüyorum.</p> <p>K29: Hepsini kullanıyorum</p> <p>K30: Her öğrencinin cevaplayabileceğini düşündüğüm en az 30 sorudan ibret olan çoktan seçmeli, boşluk doldurma, doğru-yanlış, eşleştirme vb tarz sorular soruyorum.</p>

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE COĞRAFYA KAZANIMLARININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİNDE
ÖĞRETMENLERİN TERCİH ETTİĞİ YÖNTEMLER**

Sosyal Bilgiler öğretmenliği mezunu öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersi yazılılarında coğrafya konuları ile ilgili tercih ettikleri soru tiplerine yönelik bulgulara tablo 24’te verilmiştir.

Verilen cevaplar incelendiğinde, bu bölüm mezunu öğretmenlerin tamamının, sosyal bilgiler yazılılarında coğrafya sorularını hazırlarken farklı soru tiplerini kullandıkları dolayısıyla okulun sosyo-ekonomik seviye değişkeninin, bu bölüm mezunlarında, bu konuda herhangi bir farklılaşmaya sebep olmadığını söyleyebiliriz.

Bu soruya katılımcıların tamamının verdiği cevaplar dikkate alındığında çalışmaya katılan tüm öğretmenlerin, coğrafya konularıyla ilgili sınav sorusu hazırlarken değişik tip soruları aynı anda sordukları görülmektedir. Bunlar arasında eşleştirme, boşluk doldurma, test ve klasik soru tiplerini saymaktadırlar. Sonuç olarak mezun olunan bölüm ve okulun sosyo-ekonomik seviye değişkeninin sınav soru tipi belirlenmesinde farklılaşmaya sebep olmadığı görülmektedir.

4.TARTIŞMA

Çalışmadan elde edilen veriler genel olarak değerlendirildiğinde, çalışmaya katılan tüm öğretmenlerin yöntemler konusunda bilgi sahibi oldukları görülmektedir. Bunlar içerisinde Tarih/Coğrafya bölümü/öğretmenliği mezunu toplam 15 öğretmenin bu bilgilerini büyük oranda seminer, hizmet içi eğitim, şahsi gayret ve tecrübeler gibi lisans eğitimi dışı kaynaklardan elde ettikleri görülmektedir. İlginç olan nokta ise bu öğretmenlerden sadece 1 tanesi, yöntemler hakkında bilgi sahibi olmasında üniversitede aldığı formasyon eğitiminin de payı olduğunu ifade etmektedir. Fakat sosyal bilgiler öğretmenliği mezunu öğretmenlerin tamamı ise bu bilgilerinin kaynağı olarak lisans döneminde aldıkları eğitimi göstermektedirler. Bunun sebebi olarak da 1998’den itibaren eğitim fakültelerindeki yeniden yapılanma bu fakültelerde, eğitim bilimleri/formasyon derslerinin daha önceki öğretmenlik programlarına göre çok daha kapsamlı bir şekilde sunulması gösterilebilir. Bu durum, 2002’den beri mezun vermekte olan bu bölümün açılması kararının ve yeniden yapılanan eğitim fakültelerinde verilen eğitimin ne kadar verimli olduğunu göstermektedir. Bu verimli eğitimin sonuçları da en azından teorik olarak ortadadır. Ayrıca KPSS’de yıllar içinde eğitim sorularının ağırlığının artmasının, sınava hazırlanan öğretmen adaylarında, bilgilerin taze kalmasına katkıda bulunduğu

burada ortaya çıkan diğer bir gerçektir. Sonuç olarak Tarih/Coğrafya bölümü/öğretmenliği mezunu öğretmenlere, lisans eğitimleri boyunca formasyon derslerinin yeterli derecede verilmediğini, buna rağmen bu grubun hizmet içi eğitim, seminer ve şahsi gayretlerle bu açığı kapatmaya çalıştıklarını söyleyebiliriz. Fakat bu grubun, yöntemler hakkında bilgilendirildiklerini söyledikleri hizmet içi eğitim ya da seminerlerin ne kadar verimli olduğu, dolayısıyla buralardan ne kadar sağlıklı bilgi edindikleri de oldukça tartışmaya açık bir konudur. Bu sonuçla, mezun olunan bölüm değişkeninin, öğretmenlerin yöntemler konusunda bilgi sahibi olmasında farklılaşmaya sebep olmadığını, farklılaşmanın sadece sosyal bilgiler öğretmenliği mezunları ile diğer bölüm/öğretmenlik mezunları arasında bilginin kaynağı hususunda olduğunu söyleyebiliriz.

Çalışmadan elde edilen diğer bir veriye göre, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularını işlerken en fazla uyguladıkları yöntemin -Sosyal bilgiler öğretmenliği mezunları hariç- en eski yöntem olarak da kabul edilen “anlatım” yöntemi olduğu görülmektedir. Polat(2006)’ın yüksek lisans çalışmasında bu yöntem, öğretmenlerin en sık kullandığı ve kullanması gerektiği yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır (s.63). Genelde sosyal bilgiler, özelde de coğrafya konularının yapısı itibarıyla uygulanmaması neredeyse imkânsız olan bu yöntem, farklı yöntemlerle beraber kullanıldığında gayet başarılı sonuçlar verebilir. Fakat tek başına bu yöntem kullanıldığında, zamanımızda ilgilerini toplamanın bir hayli zorlaştığı öğrencileri derse katmak oldukça zordur. Zira Koçman ve Kılınç (akt. Demiralp, 2004, s.379) yapılandırmacı programla hazırlanan konularda, her konunun, mutlaka değişik materyallerle desteklenerek işlenmesinin ön görüldüğünü, grafik/diyagramlar, tablolar, haritalar, kesitler ve şemalara ağırlık verildiğini ve öğretmenin yeni materyaller geliştirmesinin zorunlu kılındığını belirtmektedir. Dolayısıyla bu yöntem, bazı coğrafya konuları için çok da olumlu bir durum olmayabilir. Örneğin Akbulut (2004)’a göre harita konusunun anlatıldığı bir derste sadece anlatım yöntemi kullanıldığında, öğrenme ancak %10 oranında gerçekleşecektir (s.10). Sosyal bilgiler öğretmenliği mezunlarının, -diğer tüm gruplardan ayrı olarak- öğrenciyi biraz daha dersin içine alan “tartışma” ve “problem çözme” yöntemlerine ağırlık verdikleri, böylece teoride bildikleri yöntemleri pratiğe de dökebilecekleri görülmektedir. Sonuç olarak mezun olunan bölüm değişkeninin, coğrafya konuları işlenirken en sık tercih

*SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE COĞRAFYA KAZANIMLARININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİNDE
ÖĞRETMENLERİN TERCİH ETTİĞİ YÖNTEMLER*

edilen yöntemler konusunda, sosyal bilgiler öğretmenliği mezunları ile diğer gruplar arasında farklılaşmaya sebep olduğu, Tarih/Coğrafya bölümü ile öğretmenliği mezunları arasında ise farklılaşmaya sebep olmadığı görülmektedir.

Elde edilen diğer bir sonuca göre tüm öğretmenlerin, coğrafya konularını işlerken uyguladıkları yöntemlerin, amaca ulaşmada faydalı olduğuna inandıkları görülmektedir. Bu soruya sadece alt sosyo-ekonomik seviye okullarda görev yapan Tarih/Coğrafya bölümü ve sosyal bilgiler öğretmenliği bölümü mezunu toplam 2 öğretmen olumsuz cevap vermiştir. Bu rakam az gibi gözükse de olması bile çok hoş bir durum değildir. Nihayetinde bu öğretmenlerin, amaca ulaşamadıkları yöntemleri değiştirerek farklı yöntemleri kullanmaları gerekmektedir. Fakat bu soruya olumsuz cevap veren iki öğretmeninde alt sosyo-ekonomik seviye okullarda görev yapması, sorunun ne olduğu konusunda bize bir fikir vermektedir. Sorun, bu tür okullarda kronik hale gelen derse/okula ilgisiz öğrenci/veli ve okulun bu ilgisizliği dağıtabilecek yeterli teknik/teknolojik donanımına sahip olmamasıdır. Bunun yanı sıra öğretmenlerin yaptırım güçlerini ve rol model olma özelliklerini her geçen gün biraz daha kaybetmeleri de onların psikolojik olarak tükenmişliğe ve çaresizlik duygusuna kapılmalarına da sebep olabilir. Buna göre öğretmenlerin yöntem tercihlerini bilinçli bir şekilde yaptıkları ve bunu yaparken de okul/çevre/öğrenci değişkenlerinin olumsuz etkilerini en aza indirerek başarıya ulaşmayı amaçladıklarını söyleyebiliriz. Bu sonuç itibarıyla mezun olunan bölüm ve okulun sosyo-ekonomik seviye değişkeninin öğretmenlerin, uyguladıkları yöntemin faydalı olduğuna inançları konusunda ciddi bir farklılaşmaya sebep olmadığını söyleyebiliriz.

Öğretmenler uyguladıkları yöntemlerin faydalı olduğunu düşünseler de kullanmak isteyip de kullanamadıkları yöntemlerin var olduğunu ve buna sebep olarak da kısmen öğrenci profilini ama çok daha önemli olarak da maddi yetersizliklerini göstermektedirler. Dolayısıyla genel olarak okulun sosyo-ekonomik seviyesinin bu konuda belirleyici bir rol oynadığı da bir gerçektir. Gezi gözlem, gösterip yaptırma/projeksiyon gibi yöntemler, öğrenci ve okula maddi bir külfet getireceğinden, alt sosyo-ekonomik gruba dahil okul öğretmenlerinin uygulamak isteyip de uygulayamadıkları yöntemlerin başında

gelmektedirler. Çalışmaya katılan 12 ortaokulda görevli toplam 30 öğretmenden sadece 8 tanesi, sahip olduğu mevcut şartlardan memnun kalmasına rağmen, diğerleri eksikliklerden yakınmaktadır. Polat (2006)'ın yaptığı çalışmada da öğretmenlerin yaklaşık % 90'ının yöntem tercihlerinde “okullarda araç gereç olmayışı”nın olumsuz etkisini kabul ettikleri ortaya çıkmıştır (s.68). Zira özellikle günümüzde coğrafya öğretiminde bilgisayar destekli ders sunumunun öğrenmeye etkisi, dersin daha çekici, anlaşılır ve kalıcı olma hali, öğrenciler tarafından daha olumlu görülmektedir (Şengün, Turan, 2004 s.98). Kaya ve Aydın (2011)'in birlikte yaptığı çalışmada da, öğrencilerin, sosyal bilgiler dersinde akıllı tahta kullanılmasının öğrencilerin derse konsantrasyonu, katılımları, dersteki dikkatleri ve dersin zevkli ve ilginç olması konusunda oldukça etkili olduğu ifade edilmiştir (s.186).

Yukarıda verilen tüm cevaplar da ortak nokta maddi külfeti olan yöntemlerin uygulanabilmesinde sıkıntı yaşandığıdır. Bu cevaplar, alt ve orta sosyo-ekonomik gruba dâhil okullarda maddi imkânsızlıklar ve fiziksel eksikliklerin derslerin işlenişine olumsuz etki ettiğinin en açık göstergesidir. Bununla beraber öğretmenlerden 1 tanesi hariç “evet” cevabı verenlerin tamamı, alt sosyo-ekonomik seviye okullarda görev yapmaktadırlar. Nihayetinde özellikle şehir merkezlerinde yer alan bu tür okullarda, öğrenci sayısının fazla olması ve kendine aşırı güvenen koşulsuz veli destekli öğrencilerin varlığı da, o tek öğretmenin olumsuz cevabının haklı gerekçesi olabilmektedir. Bunun yanı sıra bu tür okullarda istisnalar dışında bu konuda bir sıkıntı yaşanmamasının temelinde ise, bilinçli velilerin maddi/manevi desteklerinin, çocuklarına olduğu gibi okula da olumlu yansması yatmaktadır diyebiliriz. Diğer taraftan orta ve alt sosyo-ekonomik gruba dahil okullarda görev yapan toplam 22 öğretmenden sadece 1 tanesi, tüm materyallerin okulunda mevcut olduğunu, bu nedenle sıkıntı yaşanmadığını söylemektedir. Bu durum ise, bazı kenar mahalle okullarında, mahalle halkının ve öğrencilerin dışlanmışlık duygusuna kapılmamaları için onları kazanma adına milli eğitim müdürlüklerinin, il özel idaresinin ya da valiliğin özel çabaları sonucu eksikliklerin giderilmesiyle oluşmuş bir durumdur.

Genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin yaklaşık % 93'ünün kullandıkları yöntem tercihlerinde, mevcut olumsuzluklardan ciddi şekilde etkilendiklerini söyleyebiliriz. Bu durumda okullar arasında

*SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE COĞRAFYA KAZANIMLARININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİNDE
ÖĞRETMENLERİN TERCİH ETTİĞİ YÖNTEMLER*

eşitsizliğinin varlığı bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Ama şu da bir geçek ki buna rağmen bir önceki soruya verilen cevaplarda öğretmenlerin, uyguladıkları yöntemlerin hedefe ulaşmada başarılı olduklarını ifade ettikleri düşünüldüğünde, tüm imkânsızlıklara karşı öğretmenlarımızın mevcut şartlara uyum sağlayıp, eldeki imkânlarla en iyiye ulaşabilmek adına çabaladıklarını söyleyebiliriz. Öğretmenlerden bazılarının maddi/teknik imkânsızlıklarının yanı sıra bilinçsiz veli, dağılmış aile ve bunların doğal sonucu olan ilgisiz öğrencilerden bahsetmesi, meselenin sadece maddi değil, manevi sebeplere de dayandığını göstermektedir. Bu ifadelerden, okullardaki maddi eksikliklerin giderilmesiyle tüm sorunların giderilemeyeceği, dolayısıyla ailelere evlilik, çocuk yetiştirme vb. konularda da manevi destekler, eğitimler verilmesi gerektiği sonucunu çıkarabiliriz. Ama asıl ilginç olan nokta, tarih/coğrafya bölümü/öğretmenliği mezunu olup da maddi-manevi imkânsızlıklardan yakınan öğretmenlerle, sahip olduğu imkânların yeterliliğinden bahseden öğretmenlerin en sık kullandıkları yöntemlerin birbirine benzemesidir. Kısacası bu iki gruba dahil öğretmenlerin, okulları maddi imkâna sahip olsa da olmasa da yöntem konusunda ilk tercihlerinin “anlatım” olması oldukça tartışılır bir durumdur. Bu veriden hareketle, bu öğretmenlerimize coğrafya konularını işlerken, materyal kullanımı hususunda etkili hizmet içi eğitimler verilmesi gerektiği söylenebilir.

Okullardaki bu eşitsizlikler sürdüğü müddetçe, dershanelerin kaldırılmasından bahseden Milli Eğitim Bakanlığı'nın maddi eşitliği sağlayamadan bunu nasıl başaracağı bir muammadır. Aynı okulda görev yapmasına rağmen, benzer imkânlarla sahip olmayan öğretmen/öğrenciler de vardır. Bütün bunlar, sadece il/mahalle bazında değil, aynı okullarda sınıf bazında da eşitsizliğin bulunduğu, dolayısıyla öğrenci ve öğretmenlerin çok farklı ve eşit olmayan eğitim ortamlarında bulunduğunu göstermektedir. Eşitsizliğin olduğu bir ortamda, ufak ücretlerle bu farkları ortadan kaldırmaya en azından azaltmaya çalışan dershanelerin kapatılmaya çalışılması, yüz binlerin tercihlerinde ilk sıraları alan tıp ve hukuk fakültelerine girişte, aynı devletin eşit imkanlara sahip olmayan okullarından mezun olan öğrencilerin eşit şartlarda yarışmasını imkânsız hale getirecektir. Öğretmenler bu şartlarda eşitliği sağlamak adına ellerindeki imkânları son raddesine kadar kullanmakta, faydalı görüp uygulamak istedikleri yöntemlerin birçoğunu

imkânsızlıklardan ötürü uygulayamamalarına rağmen uygulayabildikleriyle en iyi sonuçları almaya çalışmaktadırlar. Sonuçta arzdan çok talebin olduğu bir yerde elemanın şart olduğu ve bunun da en objektif yolunun merkezi sınavlar olduğu açıktır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın, “okul başarı notu ile üniversiteye kayıt” mantığı, “KPSS olmadan lisans not ortalaması ile öğretmen adaylarını, öğretmen olarak atamak” mantığıyla, ya da “TUS (Tıpta Uzmanlık Sınavı) yapmadan lisans ortalamaları ile tıpta uzmanlık bölümlerine doktor almakla” aynı mantıktır ki uygulanması, uygulansa dahi tarafsızlığı mümkün olmayan bir durumdur. Sonuç olarak, mezun olunan bölüm değişkeninin, yöntemlerin uygulanabilirliğinde farklılaşmaya sebep olmadığı, buna rağmen okulun sosyo-ekonomik seviye değişkeninin ise farklılaşmaya sebep olduğu açıkça görülmektedir.

“Coğrafya konularının kazanımları için en uygun yöntem hangisidir?” sorusuna Tarih/Coğrafya bölümü mezunlarının “anlatım” yöntemi diye cevap vermeleri, bu öğretmenlerin “en sık uyguladıkları yöntem” ve en “uygun yöntem” tercihlerinin aynı olduğunu göstermektedir. Bu sonuç ayrıca bu öğretmenlerin, “uyguladıkları yöntemin amaca ulaşmada faydalı olduğuna inandıkları” cevaplarını daha da anlamlı kılmaktadır. Buna göre okulun sosyo-ekonomik seviye değişkeninin, Tarih/Coğrafya bölümü mezunu öğretmenlerinin “en uygun yöntem” tercihlerinde farklılaşmaya sebep olmadığını, tartışma ağırlıklı tercih yapan üst sosyo-ekonomik seviye okullarda görev yapan Tarih/Coğrafya öğretmenliği mezunu öğretmenlerle, alt ve orta sosyo-ekonomik gruba dahil okullarda görev yapan öğretmenler arasında ise farklılaşmaya sebep olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca çalışmadan elde edilen diğer verilere göre, sosyal bilgiler öğretmenliği mezunlarının, coğrafya konuları anlatılırken kullanılan yöntem ve bu konulara en uygun yöntem sorularında, öğrencileri derste daha aktif hale getirecek, tartışma ve problem çözme gibi yöntemleri tercih etmeleri, onları diğer gruplardan ayıran en temel niteliklerdendir. Bununla beraber okulun sosyo-ekonomik seviye değişkeninin, bu bölüm mezunları arasında, onların “en uygun yöntem” tercihlerinde bir farklılaşmaya sebep olmadığını söyleyebiliriz. genel olarak ise mezun olun bölüm değişkeninin ise bu konuda farklılaşmaya sebep olduğu da söylenebilir.

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE COĞRAFYA KAZANIMLARININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİNDE
ÖĞRETMENLERİN TERCİH ETTİĞİ YÖNTEMLER**

Çalışmaya katılan öğretmenlerin tamamının, coğrafya konularını işlerken uygulayacakları yöntemlerin belirlenmesinde benzer kriterleri dikkate aldıkları görülmektedir. Bu kriterler, öğretmenlerin yöntem tercihlerinin temel belirleyicileri olarak göz önünde bulundurulmuş okul/çevre/veli ve öğrenci profilleridir. Bu cevaplar, eğitimin öğrenciye dönük yapıldığı dolayısıyla yöntem belirlenirken öğretmenin kafasında önceden belirlenmiş, hazır bulunanın değil de olması gerektiği gibi şartlara (öğrenci, sınıf, konu vb.) göre değişkenlik göstererek en uygununun seçildiğini göstermektedir. Zira Demirkaya (2008)'ya göre anlamlı (mantıklı) tartışmanın önemli bir şartı, özellikle öğrencilerin bir konuyu düşünmek için bir bilgi temeline sahip olmalarıdır (s.101). Toparlayacak olursak en uygun yöntemi, öğrenci, okul ve konu üçlemesini dikkate alarak belirleyen öğretmenlerin, bu yöntemleri amaca ulaşabilecek bir mahiyette uygulayıp, faydalı hale getirmeye çalıştıkları görülmektedir. Bu cevaplar ışığında mezun olunan bölüm ve okulun sosyo-ekonomik seviye değişkeninin, öğretmenlerin yöntem tercih kriterlerinde farklılaşmaya sebep olmadığını söyleyebiliriz.

Yine çalışmadan elde edilen veriler ışığında öğretmenlerimizin, coğrafya konularını işlerken, hangi yöntemin kullanılacağı hususunda öğrenciden fikir aldıklarını da söyleyebiliriz. Fakat sosyal bilgiler öğretmenliği mezunu öğretmenlerin, diğer tüm grup öğretmenlere oranla öğrencilere daha fazla söz hakkı verdiklerini görmekteyiz. Öğrenciye yöntem tercihinde söz hakkı vermeyen 7 öğretmenden 5'inin alt, 1'inin orta ve 1'inin de üst sosyo-ekonomik seviye okullarda görev yapan öğretmenler olması da dikkat çekicidir. Olumsuz cevapların, büyük çoğunlukla alt sosyo-ekonomik seviye okullarda görev yapan öğretmenlerden çıkması; derse ilginin az olduğu, disiplin sorunlarının yaşandığı, veli-okul diyalogunun eksik olduğu, öğrenci, veli profilinin olumsuz olduğu bu tür okullarda, tüm bu olumsuzluklar maddi imkânsızlıklarla da birleşince, anlaşılır bir hal almaktadır. Çünkü böyle ortamlarda, ders büyük oranda öğretmenin sırtına yüklenmektedir. Derste en ciddi ve derse en fazla önem veren kişi olarak öğretmenin, dersin işlenişi esnasında teknik imkânların kısıtlı olması, ilgisiz öğrenci vb. sebeplerle ne yapılabileceği konusunda kendisini tek yetkin kişi olarak görmesi de bir süre sonra böyle bir eğitim ortamının kaçınılmaz sonucu olmaktadır. Bu sebepleri destekleyen EARGED 2005 raporunda da açıkça daha olumsuz ev ve aile ortamlarından gelen çocukların, daha

olumlu ortamlardan gelenlere göre daha başarısız olduğu ifade edilmektedir (2). Bununla beraber olumsuz cevapların 3 tanesinin, Tarih/Coğrafya bölümü mezunu öğretmenlerden çıkması, bu grupta çalışmaya katılanların toplam sayısının 4 olduğu düşünüldüğünde, oldukça düşündürücüdür. Bu sonuç, bu grubun formasyon konusunda, öğrenciyi karar mekanizmasına daha fazla katan eğitim fakültesi mezunu diğer iki gruba oranla biraz daha zayıf kaldığını göstermektedir. Eğitim fakültesi mezunu bu iki grubun, alt sosyo-ekonomik seviye okullarda da öğrenci görüşlerine değer vermeleri, eğitim adına olumlu bir hareket olarak değerlendirilebilir. Zira bu tip okullarda öğrencinin derse karşı ilgisizliği yüksek olmasına rağmen yine de fikrinin sorulması, ona kendisinin bu derste değerli olduğu hissini verebilecek bir durum oluşturabilir. Önemli olan ona bu fırsatı verecek öğretmenlerin ve ortamın varlığıdır.

Yukarıda verilen cevaplarda Tarih/Coğrafya bölümü mezunu öğretmenlerin üst sosyo-ekonomik seviye okulda görev yapan öğretmende dahil tamamına yakınının, yöntem seçimi konusunda öğrencilerden görüş almadıkları görülmektedir. Sonuç olarak mezun olunan bölüm değişkeninin, sosyal bilgiler/tarih öğretmenliği mezunu öğretmenler arasında bu konuda herhangi bir farklılaşmaya sebep olmadığı, fakat bu iki grubun, bölüm mezunu öğretmenlerle arasında farklılaşmaya sebep olduğu söylenebilir. Ayrıca okulun sosyo-ekonomik seviye değişkeninin ise bu konuda genel olarak farklılaşmaya sebep olduğu da söylenebilir.

Çalışmadan elde edilen diğer verilere göre tüm öğretmenlerimizin, ölçme değerlendirme aşamasında, coğrafya konuları ile ilgili soru hazırlarken farklı yeteneklere sahip öğrencileri de dikkate alan birden fazla soru tipini sınavlarında kullandıkları görülmektedir. Benzer sonuca Çelikkaya, Karakuş ve Demirbaş (2010)'ın ortak yaptıkları "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ölçme Değerlendirme Araçlarını Kullanma Seviyeleri ve Karşılaştıkları Sorunlar" adlı çalışmada da ulaşılmıştır. Bu çalışmada, öğretmenlerin yaklaşık % 99'unun bu şekilde farklı tip sorular sordukları ortaya çıkmıştır. Yine benzer bir sonuca Polat(2006) ve Taşkaya ve Bal (2009) çalışmalarında da ulaşılmıştır. Dolayısıyla tüm öğretmenlerimizin, en fazla öğrenciye ulaşabilecekleri bu şekilde farklı algı yeteneğine sahip öğrencilere de

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE COĞRAFYA KAZANIMLARININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİNDE
ÖĞRETMENLERİN TERCİH ETTİĞİ YÖNTEMLER**

fırsat verdikleri düşünülebilir. Ayrıca mezun olunan bölüm ve okulun sosyo-ekonomik seviye değişkenlerinin, öğretmenlerin coğrafya konuları ile ilgili sordukları soru tipi tercihlerinde farklılaşmaya sebep olmadığını söyleyebiliriz.

Genel olarak tüm veriler değerlendirildiğinde, farklı sosyo-ekonomik seviyeye sahip okullarda görev yapan öğretmenlerin aynı şartlar altında çalışmaması, coğrafya konularının işlenişini de etkilemektedir. Sosyal bilgiler öğretmenliği mezunlarının, çalışmaya katılanlar arasında yeni programla fakülteden mezun olmuş tek grup olması, onları formasyon konusunda diğerlerinden ayırmaktadır. Yine bu grubun yöntemler hakkında teoride ve pratikte diğerlerine oranla daha yetkin olduklarını, öğrencilere diğer tüm gruplara oranla coğrafya konularını işlerken daha aktif bir ortam sunduklarını ve sınıfta sadece kendilerinin olmadığını, öğrencilerinde doldurulması gereken adeta boş levhalar (tabularasa) olmadıklarının farkında olduklarını, Bu sonuç itibarıyla 1998'den itibaren Eğitim Fakültelerinde uygulanmaya başlayan yeni programın gayet olumlu işler çıkardığını söyleyebiliriz.

Çalışmadan elde edilen tüm bu sonuçlar doğrultusunda şu öneriler getirilebilir:

- 1.Okullardaki maddi/teknik eşitsizliklerin bir an önce giderilmesi gerekmektedir.
- 2.Okullarda yaşanan disiplinsizlikler konusunda Mili Eğitim Bakanlığı'nın acil önlemler alması gerekmektedir.
- 3.Eğitim Fakültelerindeki öğretim görevlisi/üyelerinin, sembolikte olsa okullarda haftalık derse girmeleri ve diğer öğretmenlere uygulamalı rehberlik yapmaları gerekmektedir.
- 4.Genel olarak tüm öğretmenlere, coğrafya konuları işlenirken öğretim yöntemlerinin daha aktif bir şekilde nasıl uygulanabileceği konusunda verimli seminerler verilmelidir.
- 5.Tüm öğretmenlerin en azından Eğitim Bilimleri alanında yüksek lisans yapmalarının teşvik edilmesi gerekmektedir.
- 6.Velilerin, ebeveyn olma, veli olma ve eğitim konusunda bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, K.Ü. (2003). Etkili Öğrenme ve Öğretim, İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları
- Akbulut, G. (2004). Coğrafya ve Aktif Öğretim Yöntemleri. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt-Sayı:6-1. <http://eefdergi.erkincan.edu.tr/index.php/EFDERGI/article/view/225/135> (15Şubat 2013).
- Barth, J. L. ve Demirtaş, A., (1997), *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi Kaynak Üniteler*, Ankara: YÖK Dünya Bankası, Milli Eğitimi Geliştirme Projesi, Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, s. 11.2-11.18.
- Buğdaycı, İ. ve Bildirici, İ. Ö. (2009). Harita Kullanımının Coğrafya Eğitimindeki Önemi. TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası 2. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı 11-15 Mayıs, Ankara http://www.hkmo.org.tr/resimler/ekler/f489f642a0ddb10_ek.pdf (02 Mayıs 2013).
- Çelikkaya T., Karakuş, U. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kullandıkları Yöntem ve Teknikler. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. XXII (2), 741-758. [http://home.uludag.edu.tr/users/ucmaz/PDF/egitim/htmpdf/2009-22\(2\)/M24.pdf](http://home.uludag.edu.tr/users/ucmaz/PDF/egitim/htmpdf/2009-22(2)/M24.pdf) (15Şubat 2013).
- Çelikkaya T., Karakuş, U., Demirbaş, Ç.Ö.,(2010). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ölçme Değerlendirme Araçlarını Kullanma Seviyeleri ve Karşılaştıkları Sorunlar. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 11, S. 1, Nisan 2010,s.57-76. http://kefad.ahievran.edu.tr/archieve/pdfler/Cilt11Sayi1/JKEF_11_1_2010_57-76.pdf (18 Şubat 2013).
- Demiralp, N. (2007). Coğrafya Eğitiminde Materyaller ve 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. s.373-384. Mart 2007 C.15 No.1 www.arastirmax.com/system/.../arastirmax_23876_pp_373-384.pdf (25 Şubat 2013).
- Demirel, Ö. (2006).*Öğretimde Planlama ve Değerlendirme Öğretme Sanatı. (10. Baskı)*. Ankara: PegemA Yayıncılık.

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE COĞRAFYA KAZANIMLARININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİNDE
ÖĞRETMENLERİN TERCİH ETTİĞİ YÖNTEMLER**

- Demirkaya, H. (2008). Coğrafya Öğretiminde Eleştirel Düşünme Stratejileri ve Sorgulama Yoluyla Öğrenmenin Kullanımı. *TSA*. Yıl: 12. S.1. http://dokuman.tsadergisi.org/dergiler_pdf/2008/2008-Nisan/4.pdf (3 Mart 2013).
- Ergün, M. (1997). *Genel Öğretim Metotları*. <http://www.egitim.aku.edu.tr/metod02.htm> (15 Nisan 2013).
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, H., Aydın, F. (2011). Sosyal Bilgiler Dersindeki Coğrafya Konularının Öğretiminde Akıllı Tahta Uygulamalarına İlişkin Öğrenci Görüşleri. *ZfWT*. Vol.3, No.1. <http://www.dieweltdertuerken.org/index.php/ZfWT/article/view/188/kaya-aydin> (20 Şubat 2013).
- Küçükahmet, L. (2000). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme (11. Baskı)*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Nas, R., (2003). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi (Program, Yöntem ve Etkinlikler)*. (2. Baskı), Bursa: Ezgi Kitabevi
- Oruç, Ş., Ulusoy, K. (2008). Sosyal Bilgiler Öğretimi Alanında Yapılan Tez Çalışmaları. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi* S. 26, sayfa 121 -132. http://www.ide.konya.edu.tr/egtfakdergi/Sayilar/sayi%2026/26_10_EFD-2008-034.pdf (16 Nisan 2013).
- Özden, Y. (2003). *Öğrenme ve Öğretme* (6. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık
- Patton, M, Q. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*. CA: SAGE Publications.
- Polat, F., (2006). *İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğretmenlerin Kullandıkları Yöntemler ve Karşılaştıkları Sorunlar (Afyonkarahisar Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Enstitüsü. Ankara.
- Safran, M. (1993). “Tarih Öğretiminin Eğitsel Amaçları”, *Bellekten*, 220.
- Şahin C., (1998). *Coğrafya’ya Giriş*, Gündüz Eğitim Yayıncılık. Ankara

- Sözer, E. (2003) “Öğretimde strateji Yöntem ve Teknikler”. *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. (Ed. Mehmet Gültekin). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi yayınları
- Şengün, M.T., Turan, M. (2004). Coğrafya Eğitiminde Bilgisayar Destekli Ders Sunumunun Öğrenmedeki Rolünün Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET* January 2004 ISSN: 1303-6521 volume 3 Issue 1 Article 13. <http://tojet.net/articles/v3i1/3113.pdf>. (10 Nisan 2013).
- Taşkaya, S.M., Bala, T., (2009). Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Yöntemlerine İlişkin Görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*.s. 27, S.173 -185. http://www.ide.konya.edu.tr/egtfakdergi/Sayilar/sayi%2027/27_12_EFD-2008-080.pdf (16 Nisan 2013).
- Turan, İ. (2002). Lise Coğrafya Derslerinde Kavram ve Terim Öğretimi ile İlgili Sorunlar. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 22, Sayı 2, 67-84, Ankara. http://gefad.gazi.edu.tr/window/dosyapdf/2002/2/2002-2-67-84-6ilhan_turan.pdf (16 Nisan 2013).
- Ünal, Ç., Sever, R., Yılmaz, Ö.,(2003). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde (5.Sınıflar) Problem Çözme Yönteminin Uygulanabilirliği. *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* c. 4 s. 2 URL:http://sbd.ogu.edu.tr/makaleler/4_2_Makale_1.pdf (25 Mart 2013).
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2004). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- http://www.academia.edu/1103828/Tarih_ve_Sosyal_Bilgiler_Derslerinde_Uygulanan_Etkinliklerin_Yontem_ve_Teknikler_Acisindan_Incelenmesi (19 Mart 2013).
- http://egitek.meb.gov.tr/dosyalar%5Cdokumanlar%5Culuslararası/pisa_2003_ulusal_raporu.pdf (3 Nisan 2013).